

Klaipėdos universitetas
Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas
Pedagogikos katedra

**IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALINĖS
KOMPETENCIJOS UGDYMAS: PEDAGOGŲ IR TĖVŲ
BENDRADARBIAVIMO ASPEKTAS**

Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo magistrantūros studijų programos baigiamasis darbas

Darbo autorė
Darbo vadovas

HMSIPU18 stud. Šarūnė Dargienė
doc. dr. Vidimantas Raudys

Klaipėda, 2020

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO LYDRAŠTIS

Pildo baigiamojo darbo autorius

Šarūnė Dargienė

.....
(bakalauro/magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

**IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMAS:
PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMO ASPEKTAS**

.....
(bakalauro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

Patvirtinu, kad bakalauro/magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas bakalauro/magistro baigiamasis darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas Klaipėdos universitete ir kitose aukštosiose mokyklose.

..... Šarūnė Dargienė.....

(bakalauro/magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė ir parašas)

Sutinku, kad bakalauro/magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 m. Klaipėdos universiteto studijų procese.

Šarūnė Dargienė

.....
(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė ir parašas)

Baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

(data)

doc.dr. Vidimantas Raudys

(bakalauro/magistro baigiamojo darbo vadovo vardas, pavardė ir parašas)

Baigiamasis darbas įregistruotas katedroje

(data)

.....
(katedros sekretorės vardas, pavardė ir parašas)

Baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

.....
(data)

.....
(katedros vedėjo vardas, pavardė ir parašas)

Recenzentu(-ais) skiriu

.....
(įrašyti recenzento(ų) vardą, pavardę)

SANTRAUKA

Dargienė Š. Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymas: pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aspektas. Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo magistrantūros studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovas doc. dr. V. Raudys. Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2020. – 62 p.

Raktažodžiai: ikimokyklinis amžius, socialinė kompetencija, ugdymas, bendradarbiavimas.

Socialinė kompetencija yra vaikų elgesio pagrindas, todėl jos ugdymas turi prasidėti dar ankstyvojoje vaikystėje ir pirmiausia apimti tokias sritis kaip problemų sprendimas, bendravimas su bendraamžiais ir jausmų supratimas, reiškimas bei kontrolė. Labai svarbu, kad sutaptų ikimokyklinės įstaigos, šeimos ir visuomenės reikalavimai vaiko elgesiui. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas vaiko ugdymosi procese yra reikšmingas ir svarbus, nes lemia vaiko gerovę. Reikšminga ne tik tai, kad jis gerina ugdymosi rezultatus ir padeda tėvams sukurti vaiko ugdymuisi reikalingą aplinką, be kurios institucinis ugdymas yra mažiau efektyvus, bet ir tai, kad šis bendradarbiavimas skatina pozityvų ugdymo procesų vertinimą ir motyvuoja vaiką kurti vertybines savo struktūras.

Šiame darbe bus siekiama atsakyti į klausimą: kokios yra vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybės, kai šio proceso metu bendradarbiauja pedagogai ir tėvai?

Tyrimo objektas: ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymas.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aspektu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybių pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aspektu teorinius aspektus.
2. Ištirti pedagogų nuomonę apie ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes bendradarbiaujant su vaikų tėvais.
3. Ištirti tėvų nuomonę apie vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes bendradarbiaujant su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais.
4. Parengti rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogams ir ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvams dėl vaikų socialinės kompetencijos ugdymo gerinimo galimybių įgyvendinimo.

Darbo metodai: mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, anketinė apklausa raštu, kiekybinė ir kokybinė duomenų analizė.

Tyrimas atliktas 2019 m. rugsėjo – spalio mėn. trijuose Klaipėdos miesto ir dviejuose Mažeikių miesto darželiuose. Norint įvertinti tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo aspektą, ugdant

ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinę kompetenciją, buvo atliktas kiekybinis tyrimas. Tyrime dalyvavo 50 ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir 50 ikimokyklinio amžiaus vaikus turinčių tėvų.

Pedagogų nuomonės apie ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes bendradarbiaujant su vaikų tėvais tyrimas atskleidė, kad dauguma pedagogų mano, jog socialinė kompetencija – tai gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti. Ugdant vaikų socialinę kompetenciją didžiausią įtaką, pedagogų manymu, turi šeima ir ikimokyklinio ugdymo pedagogai. Pedagogų nurodytos problemos, su kuriomis jie susiduria ugdydami vaikų socialinę kompetenciją yra vaikų nemokėjimas dalintis ir nemokėjimas išklausti kitų, vaikų nepasitikėjimas savimi, nemokėjimas palaikyti draugiškus santykius, nemokėjimas atsiprašyti ir paprašyti pagalbos. Pagrindine problema socialinės kompetencijos ugdyme bendradarbiaujant su vaikų tėvais, pedagogai nurodė tėvų neturėjimą laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veiklose. Pedagogai mano, kad galimybės gerinti vaikų socialinės kompetencijos ugdymą sietinos su pedagoginės veiklos tobulinimu, skiriant daugiau laiko ir dėmesio bendradarbiavimui su vaikų tėvais, globėjais, taip pat – su socialiniais partneriais; dažnesniu ir tikslingesniu lavinamųjų, loginių žaidimų daželyje ir namuose taikymu; dažnesniu dalinimusi gerąją patirtimi su šeima, kolegomis.

Tėvų nuomonės apie vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes bendradarbiaujant su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais tyrimas atskleidė, kad socialinė kompetencija – tai gebėjimas veiksmingai susidoroti su gyvenimo poreikiais ir problemomis. Tėvų manymu, ugdant vaikų socialinę kompetenciją didžiausią įtaką turi šeima ir bendraamžiai. Tėvai pritarė teiginiui, kad pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaikų socialinę kompetenciją ir, kad ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko socialinės kompetencijos ugdymą šeimoje. Savo įsitraukimo į vaikų socialinės kompetencijos ugdymą dažniausią būdą tėvai nurodė konsultacijas su pedagogais socialinės kompetencijos ugdymo klausimais. Gerinimo galimybes tėvai išskiria tokias, kaip: pagalba vaikui suprasti apie gyvenimo, bendravimo sunkumus ir jų sprendimo būdus; specialistų paskaitos pedagogams, vaikams, tėvams.

SUMMARY

Dargienė Š. Education of Preschool Age Children's Social Competence: the Aspect of Pedagogues and Parents Collaboration. The final work of the Preschool and primary education master study program. Thesis supervisor assoc. prof. dr. V. Raudys. Klaipėda University: Klaipėda, 2020. - 62 p.

Key words: preschool age, social competence, education, collaboration.

Social competence is at the heart of children's behavior and therefore needs to begin in their early childhood, and should primarily address issues such as problem solving, communication with peers and understanding, expressing and controlling feelings. It is very important that the pre-school, family and community requirements for the child's behavior match. Cooperation between parents and educators in the child's education process is significant and important because it determines the well-being of the child. Does it not only improve educational outcomes and help parents create the environment they need for their child's education, without which institutional education is less effective, it also encourages positive assessment of educational processes and motivates the child to create value structures of their own.

This paper will seek to answer the question: What are the opportunities for developing children's social competence when educators and parents work together in this process?

The object of the research: development of social competence of preschool children.

Aim of the research: to analyze the possibilities of social competence development of preschool children in the aspect of cooperation between teachers and parents.

Research tasks:

1. To reveal the theoretical aspects of pre-school children social competence development possibilities in the aspect of cooperation between educators and parents.
2. To explore pedagogues' perceptions of preschoolers' social competence development possibilities in collaboration with their parents.
3. To explore parents' views on children's social competence development possibilities in collaboration with preschool pedagogues.
4. Develop recommendations for preschool pedagogues and parents of preschool children regarding the implementation of opportunities to improve children's social competence.

Working methods: analysis of scientific literature, analysis of documents, written questionnaire, quantitative and qualitative data analysis.

The study was conducted in 2019. September - October in three kindergartens in Klaipėda and two in Mažeikiai town. A quantitative study was conducted to assess the aspect of parent-teacher

collaboration in developing the social competence of preschool children. The study involved 50 preschool educators and 50 preschool parents.

A survey of pedagogues' perceptions of the possibilities of social competence development of preschool children through collaboration with parents of children revealed that most educators see social competence as an ability to communicate and collaborate. According to pedagogues, family and preschool educators have the greatest influence on the development of children's social competence. The problems identified by educators in developing children's social competence are children's inability to share and listen to others, children's distrust, and inability to make friendly relationships, inability to apologize and to ask for help. Educators believe that working with parents, social partners should be given more time and attention to improve their performance; greater application of educational, logical games in paint and at home; share more good practices with family.

A survey of parents' views on children's social competence development possibilities in collaboration with preschool pedagogues revealed that social competence is the ability to deal effectively with life's needs and problems. According to parents, family and peers have the greatest influence on the development of children's social competence. Parents agreed with the statement that the cooperation of educators with the family brings positive changes in the development of children's social competence and that the pre-school institution continues and supplements the development of the child's social competence in the family. In the most common way of their involvement in the development of children's social competence, parents indicated consultations with educators on social competence development. Parents highlight such opportunities for improvement: helping the child understand the difficulties of life and communication and ways how to deal with them; specialist lectures for pedagogues, children, and parents.

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Tyrimo seka	32
2 pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal amžių	33
3 pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal darbo stažą	33
4 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal amžių	34
5 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal išsilavinimą	34
6 pav. Socialinės kompetencijos samprata	36
7 pav. Veiksniai įtakojantys vaikų socialinių įgūdžių ugdymą	37
8 pav. Socialinio gyvenimo sritys, kurias labai svarbu ugdyti	38
9 pav. Socialinio gyvenimo sritys, kurias svarbu ugdyti	38
10 pav. Respondentų nurodytos dažnos socialinės kompetencijos ugdymo problemos	39
11 pav. Respondentų nurodytos retesnės socialinės kompetencijos ugdymo problemos	40
12 pav. Veiksniai, trukdantys skirti pakankamai dėmesio vaikų socialinės kompetencijos ugdymui	41
13 pav. Pedagogų taikomi vaikų socialinės kompetencijos ugdymo būdai	42
14 pav. Tėvų ir pedagogų nurodyti bendradarbiavimo būdai	44

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Bendradarbiavimo tarp pedagogų ir tėvų svarba, ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus	43
2 lentelė. Respondentų nurodytos bendradarbiavimo problemos	45

TURINYS

ĮVADAS	10
1. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMO ASPEKTU TEORINĖ ANALIZĖ	
1.1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos samprata ir į kompetencijas orientuotas ugdymas	14
1.2. Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybės ikimokyklinėje įstaigoje	17
1.3. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogo ir šeimos pareigos ir veikla vaikų socialinės kompetencijos ugdyme	22
1.4. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo būdai ir formos ugdant vaikų socialinę kompetenciją	26
2. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMO ASPEKTU EMPIRINIS TYRIMAS	
2.1. Tyrimo organizavimas	32
2.2. Tyrimo etika	34
2.3. Pedagogų ir tėvų nuomonės apie ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes bendradarbiaujant pedagogams ir tėvams tyrimo rezultatų analizė	35
2.4. Tyrimo rezultatų apibendrinimas	47
DISKUSIJA	49
IŠVADOS	52
REKOMENDACIJOS	54
LITERATŪRA	55
PRIEDAI	62

IVADAS

Temos aktualumas. Lietuvos pažangos strategijoje *Lietuva 2030* (2012) nurodoma, kad visuomenė turi tapti labiau organizuota, išmokti geranoriškumo ir ieškoti susitarimo, vedančio bendruomeniškumo ir pasitikėjimo kultūros link. Tada bus galima prisiimti atsakomybę ne tik už save, bet ir už visuomenę, jaustis atsakingais valstybės šeimininkais (p. 11). Ateities visuomenės gerovės pamatai klojami šiandienos šeimose, auginančiose vaikus, ikimokyklinio ugdymo įstaigose, visuomenės iniciatyvose, kurios skatina pozityvią ir atsakingą tėvystę. Šiuolaikinėje visuomenėje vis dažniau gerovė, ugdymas ir švietimas siejami tarpusavyje. Šios sąvokos vis dažniau įvardinamos viena kitos sąlyga, priežastimi ar veiksniumi (Braslauskienė ir kt., 2016). Pagrindine ir natūralia visos visuomenės narių, ypač vaikų, augimo ir gerovės aplinka yra šeima, nes tik joje vaikas gali visapusiškai ir harmoningai vystytis ir augti, jausdamas supratimą, meilę ir laimę. Todėl siektina, kad Lietuvoje šeima būtų pagrindinė visuomenės institucija, kurioje vaikas gyventų visavertį gyvenimą ir kuri užtikrintų vaiko apsaugą ir vystymąsi. Siekiama skatinti įsigalėjimą demokratiškos ir savarankiškos šeimos, pagrįstos narių tarpusavio globa ir atsakomybe, užtikrinančios kartų kaitą ir perimamumą ir norima sustiprinti šeimas bei užtikrinti jų visavertį funkcionavimą, skatinantį šeimas atlikti savo funkcijas, privalomas šeimos nariams ir visuomenei (*Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo ataskaita*, 2009, p. 20).

Vaikas patiria pirmąją ir svarbiausią socializaciją šeimoje, todėl svarbus vaidmuo ugdymo procese teka ir šeimai. Tėvai yra pirmi ir ilgalaikiai vaiko mokytojai. Jie vaidina esminį vaidmenį vaikų ugdymesi. Šeimos mokymasis kartu yra galinga priemonė siekiant keistis ir formuoti visuomenei. Todėl tėvų įtraukimas į ikimokyklinio ugdymo įstaigose vykdomas veiklas sudaro sąlygas potencialiam šeimos vaidmens stiprinimui, keičiant supratimą apie švietimo svarbą bei kuriant stiprią vietos bendruomenę (Cavell, 2013). Socialiniai įgūdžiai yra tokie pat svarbūs kaip asmeniniai, komunikaciniai, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, darbiniai ir veiklos įgūdžiai ir yra vieni pagrindinių sėkmingos vaikų socializacijos garantų. Norint užtikrinti gerą mikroklimatą grupėje, išlyginti skirtumus tarp vaikų gebėjimų ir elgesio būtina ugdyti vaikų socialinius įgūdžius, kad vaikas augtų sveikas, orus, bendraujantis, smalsus, kuriantis, sėkmingai besiuogdantis. (*Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos*, 2014).

W. Bowden (2015) nuomone, socialiniai įgūdžiai yra vaikų elgesio pagrindas, todėl jų ugdymas turi prasidėti dar ankstyvojoje vaikystėje ir pirmiausia apimti tokias sritis kaip problemų sprendimas, bendravimas su bendraamžiais ir jausmų supratimas, reiškimas bei kontrolė. Labai svarbu, kad sutaptų ikimokyklinės įstaigos, šeimos ir visuomenės reikalavimai vaiko elgesiui. Vaiko ugdymas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje apima vaiko psichinių ir socialinių vertybių visumą ir vyksta per tam tikros veiklos sritis – žaidimą, piešimą, konstravimą ir kitas veiklas. Geras šių veiklų

organizavimas ir rūpinimasis jų tobulinimu, atsižvelgiant į vaiko sukauptą patirtį, turi lemiamos įtakos vaiko mąstymui, vaizduotei, kalbai bei socialiniams įgūdžiams. Šiame ugdyme labai svarbus pedagogo vaidmuo, tačiau, kaip pabrėžiama *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše* (2014) ir *Priešmokyklinio ugdymo bendrosiose programose* (2014), ugdymo programų sėkmė ikimokykliniame amžiuje glūdi glaudžiamame tėvų, pedagogų bei pagalbos vaikui specialistų bendradarbiavime. Ugdymo įstaigose siekiama užtikrinti darnų vaiko fizinių ir psichinių galių skleidimąsi, kiekvieno vaiko mokyklinę brandą, priešmokyklinio ugdymo pedagogams bendradarbiaujant su tėvais, švietimo pagalbos specialistais ir kt.

Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas vaiko ugdymosi procese yra reikšmingas ir svarbus. Žinoma, ugdymosi procesas institucijoje formaliai gali egzistuoti ir be šio bendradarbiavimo, tačiau vykstantis bendradarbiavimas visapusiškai veikia vaiko gerovę. Reikšminga ne tik tai, kad jis gerina ugdymosi rezultatus ir padeda tėvams sukurti vaiko ugdymuisi reikalingą aplinką, be kurios institucinis ugdymas yra mažiau efektyvus, bet ir tai, kad šis bendradarbiavimas skatina pozityvų ugdymo procesų vertinimą ir motyvuoja vaiką kurti vertybines savo struktūras (Kovienė, 2017).

Temos iširtumas. Socialinius įgūdžius, vaikų socialinius įgūdžius bei šių įgūdžių ugdymą nagrinėjo tokie autoriai, kaip: A. Juodaitytė (2002), L. Bulotaitė (2002), G. Kvieskienė (2005), L. E. Shapiro (2004), O. Monkevičienė (2004), S. Aamond (2005), D. Pakėnienė ir G. Antraškevičiūtė (2005), L. Fox ir R. H. Lentini (2006), S. Neifachas (2006), D. T. Dodge, L. J. Coker, C. Herman (2007), I. Leliūgienė ir G. Simanavičiūtė (2010), I. Kungytė-Arlauskienė (2011), I. Ragauskienė ir J. Baltakienė (2011), T. Bandy ir A. Moore (2011), A. Gerčienė-Leonienė (2011), C. Lock (2013), T. Cavell (2013), Y. Radesky (2015), W. Bowden (2015) ir kt. Tėvų bei pedagogų bendradarbiavimą, bendradarbiavimo reikšmę vaikų socialinės kompetencijos ugdymui savo darbuose aptarė: R. Kontautienė (2006), V. Jonynienė (2007), A. Juodaitytė (2007), B. Grobler (2007), R. Žukauskienė (2007), R. Kvedėrienė (2010), R. Traškelys (2010), L. Montingaitė (2011), Z. Zalcona (2011), O. P. Herrell (2011), O. Monkevičienė (2011), B. Steh (2011), E. Bužauskaitė (2011), S. V. Glebuvienė (2011), G. Butkienė (2012), D. Žvirdauskas (2012), C. Spray ir B. Jowett (2012), A. V. Valantinas (2015, 2016), S. Burvytė (2014), S. Kovienė (2017) ir kt.

Mokslinė problema: Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencija yra svarbus veiksnys, užtikrinantis harmoningą asmenybės vystymąsi, socializacijos sėkmę ir kt. Ikimokyklinės įstaigos pedagogai ugdymo procesą turi organizuoti taip, kad būtų atsižvelgta į kiekvieno vaiko gebėjimus, patirtį ir individualumą, glaudžiai bendradarbiaujama su vaiko šeima. Labai svarbus tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymo procesą, siekiant viso ugdymo, o taip pat ir socialinės kompetencijos ugdymo kokybės. Šiame darbe bus siekiama atsakyti į klausimą: *kokios yra vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybės šio proceso metu bendradarbiaujant pedagogams ir tėvams?*

Tyrimo objektas: ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymas.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aspektu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybių pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aspektu teorinius aspektus.
2. Iširti pedagogų nuomonę apie ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes bendradarbiaujant su vaikų tėvais.
3. Iširti tėvų nuomonę apie vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes bendradarbiaujant su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais.
4. Parengti rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogams ir ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvams dėl vaikų socialinės kompetencijos ugdymo gerinimo galimybių įgyvendinimo.

Darbo metodai:

1. Teoriniai: mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė.
2. Empiriniai: anketinė apklausa raštu, kiekybinė ir kokybinė duomenų analizė.

Metodologinės nuostatos:

Progresyvistinė ugdymo teorija (Ž. Ž. Ruso, F. Friobelis ir kt.). Vienas iš pagrindinių šios teorijos ugdymo principų yra rėmimasis šeima, reikalaujant, kad tėvai būtų tiesioginiai mokymo proceso dalyviai, drauge su pedagogais sprendžiantys vaikų ugdymo problemas, vertindami ugdymo įstaigos darbą, sprenddami, ko ir kiek vaikus mokyti (Bitinas, 2013). Ikimokyklinio ugdymo įstaigos stiprėja kaip organizacijos, teikiančios visuomenei ir jos bendruomenės grupėms kokybiškas suaugusiųjų švietimo bei vaikų ugdymo paslaugas, todėl siekiama, kad jos būtų vis labiau patrauklesnės ne tik vaikams, bet ir jų tėvams. Tėvų pedagoginis švietimas turi padėti plėtoti tėvų pedagogines žinias, tai labai svarbu vaikų socialinės kompetencijos ugdymo proceso tobulinimui.

Humanistinė ugdymo teorija (A. Maslow, G. Olportas C. Rogersas ir kt.). Ji sąlygoja ugdymo procesą kaip ugdytojo (pedagogo) ir ugdytinio (vaiko) sąveiką. Humanizmo filosofija yra paremta partnerystės aspektais, demokratiniu stiliumi ugdymo procese, žmogiškaisiais santykiais. Šiomis sampratomis remiantis yra grindžiamas ugdymo(si) procesas ikimokyklinėje įstaigoje. Taip pat ir socialinės kompetencijos ugdymas, kuris apjungia pedagogus, vaikus ir jų tėvus.

Pragmatizmo ugdymo teorija (W. Džeimsas, Dž. Diuji ir kt.) skatina ieškoti tokių procesų ir veikti tokiais būdais, kurie išlaisvintų ugdytinio veiklumą, padarytų žmonių gyvenimą kiek įmanoma geresniu (Bitinas, 2013). Šiandien dauguma šeimų pasyviai dalyvauja ikimokyklinio ugdymo įstaigos veikloje. Neretai pedagogai, norėdami įtraukti tėvus į ugdymo procesą, neišnaudoja įdomesnių (netradicinių) formų bei būdų. Tėvai ir pedagogai turi nuolat bendrauti, bendradarbiauti, koordinuoti savo veiksmus, siekdami sudaryti kuo palankesnes sąlygas ugdytinių vidinių galių plėtotei ir saviraiškai ir kt.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, dvi darbo dalys: teorinė ir empirinė, rekomendacijos, diskusija, išvados, literatūros sąrašas (80 šaltinių), darbo santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, priedai (2). Darbe pateikta 14 paveikslų, 2 lentelės. Darbo apimtis 55 puslapiai.

1. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMO ASPEKTU TEORINĖ ANALIZĖ

1.1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos samprata ir į kompetencijas orientuotas ugdymas

Kompetencija, kaip teigia S. Neifachas (2006), tai vaiko susidarytų vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų, įgūdžių bei patirties visuma, reikalinga kasdieniniam gyvenimui ir sėkmingam ugdymuisi.. Kaip teigia O. Monkevičienė (2007), vaiko ugdymosi logika kitokia nei suaugusiojo. Jei suaugęs žmogus iš pradžių sukaupia būtiną informaciją, tada suplanuoja savo veiklą ir ją vykdo, mažas vaikas pirmiausia veikia, tik po to domisi su veikla susijusia informacija, pajunta jos reikšmingumą veiklos sėkmei. Vaiko kompetencijas galima plėtoti tik tada, jei jis domisi aplinka, nori ją pažinti, tyrinėti, bendrauti su aplinkiniais ir t.t. Todėl vienas svarbiausių kompetencijų plėtojimui skirtų uždavinių *Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje* (2014) yra – palaikyti ir skatinti natūralų vaiko domėjimąsi grupės ir lauko aplinka, žmonėmis, jų sukurtais daiktais ir meno kūriniais.

Žmogus – sociali būtybė, negalinti ir nesugebanti gyventi visiškai socialinėje izoliacijoje, be nuolat vykstančios socialinės sąveikos, bendradarbiavimo su kitais individais (Kvieskienė, 2003). Socializacija – procesas, kurio metu individas įsijungia į visuomenę, jos struktūrinius padalinius (socialines grupes ir bendrijas, institutus, organizacijas), perima jų sukauptą patirtį, socialines vertybes ir normas, formuoja socialiai reikšmingus asmenybės bruožus. Socializacija-tai individo socialinės patirties perėmimo ir jos aktyvaus taikymo procesas. Socializacijos procesas neatskiriamas nuo bendravimo ir bendros žmonių veiklos (Juodaitytė, 2002). Socialinė kompetencija – tai vaiko sugebėjimas suvokti save ir kitus, savo vietą šeimoje, vaikų grupėje, ryšius su bendruomene, kai kuriuos socialinius ir kultūros reiškinius, gimtinę, Tėvynę; tai gebėjimas būti kartu su kitais, bendrauti, bendradarbiauti, draugauti, spręsti kasdienes problemas, įveikti gyvenimo sunkumus, padėti sau bei kitiems, gerai jaustis ir gerbti save, ugdytis tautinio identiteto jausmą (Monkevičienė, 2004). Pasak G. Kvieskienės (2003) socializacija – vaikystėje prasidedantis procesas: išmokdamas visuomenės normų, dėsnių ir gyvenimo būdo, asmuo tampa visuomenės nariu. Didžiausią poveikį socializacijos procesui daro šeima, ugdymo įstaiga, bendraamžiai, darbas, religija ir visuomenės komunikacijos priemonės. Socializacija yra procesas, kurio metu žmogus išsiugdo teisingus įgūdžius, išmoksta kaip tinkamai elgtis visuomenėje, kurioje gyvena, laikytis socialinių taisyklių. Anot G. Kvieskienės (2003) socializacijos procesą lemia biologiniai žmogaus brandimo veiksniai, socialinė aplinka ir paties žmogaus santykis su aplinka.

Įvairūs autoriai (Neifachas, 2006; Lekavičienė, 2001; Bandy ir Moore, 2011) apibūdindami socialinę kompetenciją išskiria tokius asmens gebėjimus kaip, gebėjimą užmegzti kontaktus ir bendrauti bei bendrauti tam tikrame socialiniame kontekste, tam tikrais būdais, kurie yra socialiai priimtini ir naudingi, efektyviai veikti jam įprastoje aplinkoje, bei reaguoti į įvairias gyvenimo situacijas ir pokyčius atitinkamai koreguojant savo planus, laikytis kultūrinio gyvenimo normų. Tai – žinios, gebėjimai, požiūriai, vertybės ir kitos asmeninės savybės, sąlygojančios sėkmingą bendravimą, bendradarbiavimą, ir veikimą socialinėje aplinkoje. Tai ir gebėjimas pažinti save, savo socialinius poreikius ir vaidmenis organizacijoje bendruomenėje, tolerancija skirtingai kolegų, mokinių, bendruomenės narių įvairovei (Kovienė, 2017).

Manoma, kad asmens socialinė kompetencija tam tikrais amžiaus tarpsniais turi savitų bruožų, tačiau kai kalbama apie vaikų ar paauglių socialinę kompetenciją, susiduriama su nevienodu sąvokų traktavimu. Vieni autoriai pabrėždami vaikų socialinę kompetenciją, pabrėžia socialinius jų sugebėjimus – sprendimų priėmimą, problemų sprendimą, savęs pažinimą, streso įveikimą ir kt. (Cavell, 2013; Lock, 2013 ir kt.), kiti tyrinėtojai (Dodge, Coker, Herman, 2007; Dereli, 2009) pabrėžia socialinius rezultatus, kuriuos pasiekia vaikai – turėti draugų, būti populiariu ir mėgstamu, veiksmingai bendrauti su bendraamžiais. Dar kiti autoriai (Pakėnienė, Antraškevičiūtė, 2005; Webster-Stratton, 2006) teigia, kad vaikų socialinė kompetencija apima jų gebėjimą bendrauti su bendraamžiais, mokyklinius ar ikimokyklinių įstaigų pasiekimus, bei elgesį, atitinkantį priimtas taisykles.

Kaip nurodoma *Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje* (2014, p. 10), socialinę kompetenciją sudaro šios tarpusavyje glaudžiai susijusios ugdymo sritys: vaiko santykis su pačiu savimi (savivoka, savivertė ir saviugda), santykiai su bendraamžiais, santykiai su suaugusiaisiais (šeimos nariais, globėjais, priešmokyklinio ugdymo pedagogu ir kitais mokytojais) ir santykiai su gamtine, socialine, kultūrine aplinka. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše* (2014, p. 12) teigiama, kad siekiant visuminio vaiko asmenybės ugdymosi ir atsižvelgiant į vaiko raidos bei ugdymosi ypatumus, sėkmingo ugdymo pamatą sudaro kompetencijų – socialinės, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninės – plėtotė, kuri skirstoma į sritis. Šiuo atveju, socialinei kompetencijai priskiriamos sritys yra: savivokos ir savigarbos, emocijų suvokimo ir raiškos, savireguliacijos ir savikontrolės. Šiose srityse svarbūs vaiko pasitikėjimas savimi, geranoriškumas ir empatija, vaiko veiklos tikslingumo, planingumo, išvermės didinimas, gebėjimas įveikti kliūtis. Santykių su suaugusiaisiais ir bendraamžiais srityse svarbūs aspektai – pagalba vaikui išmokti būti greta ir kartu su kitais, lengviau prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, įgyti lyderio savybių.

Socialinė kompetencija, taip pat, kaip ir kitos kompetencijos, svarbi, siekiant padėti kiekvienam vaikui, asmeniui išsiugdyti svarbiausius, esmingiausius, grįstus įsisąmonintomis žiniomis ir įgytais įgūdžiais bei vertybinėmis nuostatomis, gebėjimus, padėsiančius jam ateityje

susirasti savo vietą nuolat besikeičiančiame pasaulyje, sėkmingai jame dirbti ir veikti, gerai jaustis ir būti laimingam (Jonynienė, 2007). Kitaip tariant, pabrėžiama asmens kompetencijos atsakingai ir produktyviai veikti konkrečiame socialiniame kontekste, realiame gyvenime svarba.

Kompetencijų svarbą vaiko ugdyme bei į kompetencijas orientuotą ugdymą galime išvelgti analizuojant ikimokyklinio ugdymo uždavinius (*Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas*, 2014), kuriuose nemažai dėmesio tenka socialinei kompetencijai ir siekiama, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdymąsi skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymąsi:

- Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.
- Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiaisiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
- Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
- Mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

Galime daryti išvadą, kad šiuolaikinio ikimokyklinio ugdymo uždaviniai orientuoti į bendrųjų gebėjimų ugdymą, kurie apima asmens brandos, komunikacinius, pažintinius, darbo bei veiklos aspektus. Todėl, I. Lemežytės (2012) teigimu, ikimokyklinio ugdymo įstaigose daug dėmesio turi būti skiriama kiekvieno vaiko kompetencijos, orientuotos į aktualias gyvenimo visuomenėje reikmes, ugdymui. Turi būti atsisakoma abstraktaus, tarpusavyje nepakankamai susieto gebėjimų bei nuostatų ugdymo bei žinių perteikimo. Visa švietimo bendruomenė raginama pažvelgti į kiekvieno vaiko vertybinių nuostatų, gebėjimų ir žinių bei supratimo plėtotę kaip į integralų procesą – asmens kompetencijos ugdymą.

Apibendrinant galime teigti, kad socialinė kompetenciją apibūdinama kaip vaikų tam tikras savirealizacijos sugebėjimas prisitaikyti prie kintančios aplinkos: sugebėjimas laisvai bendrauti, palaikyti santykius, puoselėti savo įgūdžius, jausti atsakomybę, rūpintis kitais, jausti ir žinoti pareigas. Todėl socialinei kompetencijai didelę reikšmę turi ugdymas bei efektyvus ugdymo priemonių bei metodų taikymas pasiekiant pilnutinės socialinės kompetencijos. Kokybiškas ikimokyklinis ugdymas padeda spręsti socialines problemas, mažina atskirtį tarp vaikų, augančių palankiose ir nepalankiose sąlygose, didina ugdymo prieinamumą, yra vertinga prevencinė ankstyvo iškritimo iš švietimo sistemos, saviraiškos sunkumų mažinimo priemonė.

1.2. Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybės ikimokyklinėje įstaigoje

Profesionalus bei efektyvus ikimokyklinis ugdymas palengvina vėlesnį mokymąsi, daro teigiamą poveikį mokymosi pasiekimams, tolesnei asmens socialinei ir emocinei raidai. Ankstyvosios intervencijos programos užtikrina didelę socialinę ir ekonominę grąžą. Tęstinių tyrimų (*Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos – EBPO, 2008*) duomenys rodo, kad kokybiškas ikimokyklinis ugdymas padeda vėliau spręsti daugelį socialinių problemų – skurdą, nedarbą, mažina priklausomybes, gerina akademinis pasiekimus, daro teigiamą įtaką gyvenimo gerovei. Toliau plėtojant ikimokyklinio ugdymo sistemą Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo kokybė tampa ypač aktuali“ (*Ikimokyklinio ugdymo kokybė, 2012, p. 1*). Ugdymo turinys yra nuolatiniame raidos procese – jis yra formuojamas, įgyvendinamas, vertinamas ir vėl, esant poreikiui, atnaujinamas. Būtent tai sąlygoja ugdymo turinio atitikimą bendrosioms švietimo nuostatomis tiek europiniu, tiek nacionaliniu lygmenimis. A. V. Kelly (2009), apibendrinamas skirtingus požiūrius bei jų kaitą, pateikia šiuolaikinių ugdymo(si) turinio sampratų įvairovę: 1) ugdymo turinys – tai „emancipuotos“ žinios, kurias vaikas laisvai konstruoja ugdymosi procese, keldamas savo veiklos tikslus, pasirinkdamas veiksenas, bei reflektuodamas ugdymosi procesą ir pasiekimus; 2) ugdymo turinys – tai visuomenės kultūros vertybės, padedančios vaikui jausti į visuomenę, socializuotis, adaptuotis prie visuomenės kultūros. Ši ugdymo(si) turinio samprata labiau akcentuoja bendražmogiškąsias vertybes, nei intelektą; 3) ugdymo turinys – tai ugdytinio sąveika su aplinka, leidžianti jam įgyti patirties, plėtoti gebėjimus, socializuotis; 4) ugdymo turinys konstruojamas nacionaliniame lygmenyje, keliant ugdymo tikslus, uždavinius, kuriant standartus. Taigi keičiantis ugdymo paradigmoms, iš esmės keičiasi ir ugdymo turinio sampratos, tačiau vis dėl to svarbiausias dažnai išlieka socialinės kompetencijos ugdymas.

Ugdant socialinę kompetenciją, pasak V. Jonynienės (2007), turi būti atsižvelgiama į pagrindinius didaktinius principus:

- Humaniškumo principas – pastebimas ir gerbiamas kiekvienas vaikas; tikima geraisiais jo pradais; palaikomi vaikų sumanymai, džiaugiamasi jų laimėjimais; mokytojo ir vaikų santykiai grindžiami tarpusavio pasitikėjimu, atsakomybe, pagarba kito nuomonei, interesams ir t. t.
- Patrauklumo ir džiaugsmingumo principas – pasirenkami vaiko žavėjimąsi mokymo procesu stiprinantys, mokymosi motyvaciją skatinantys darbo metodai bei ugdymo turinys: siekiama, kad vaikai patirtų malonumą, pažinimo, kūrybos džiaugsmą; sudaromos sąlygos išgyventi sėkmę.
- Integracijos ir kontekstualumo principas – siekiama ugdymo visybiškumo, ugdymo tikslų, uždavinių, turinio, metodų dermės; taikomi įvairūs integracijos būdai (teminė, probleminė,

metodų, ugdymo turinio integracija); ieškoma ugdymo turinio sąsajų su socialiniu-kultūriniu gyvenimo kontekstu, atsižvelgiama į aplinkos (regiono, miesto, mokyklos) ypatumus ir t. t.

- Diferencijavimo principas – ugdymo procesas grindžiamas individualių vaiko fizinių, psichinių galių, socialinių ypatybių pažinimu; ugdymo procesas organizuojamas atsižvelgiant į vaikų grupės ar į konkretaus vaiko ugdymosi poreikius; keliami individualizuoti ugdymo tikslai, parenkama atitinkamo sudėtingumo mokomoji medžiaga bei užduotys; sudaromos sąlygos ugdymuisi vaikams, turintiems specialiųjų poreikių (išskirtinių gebėjimų, mokymosi sunkumų, fizinę ar psichinę negalią ir kt.); mokinių pasiekimų ir daromos pažangos vertinimas grindžiamas idiografiniu (individualios pažangos) principu.

- Aktyvumo principas – mokomasi praktiškai veikiant, atsisakoma teoretizavimo, akademiškumo; siekiama racionalaus ir iracionalaus (intuityvaus, jausminio, pasąmoninio) pažinimo dermės, įtraukiami visi jutimai; mokiniai skatinami savarankiškai veikti, ieškoti, reikšti savo mintis, išgyvenimus, nuotaikas; sudaroma galimybė rinktis (veiklą, veikimo priemones), savarankiškai apsispręsti; pasirinkimo laisvė derinama su atsakomybe už savo veiksmus ir poelgius; kaip veiklos, valios variklis, žadinami teigiami vaiko išgyvenimai.

- Interpretavimo principas – pirmenybė teikiama kūrybinei, o ne atgaminamajai, reprodukuojančiai veiklai; vaikai įtraukiami į aktyvią, skatinančią interpretuoti veiklą; mokoma į pasaulį žvelgti „savo akimis“; palaikoma savianalizė ir savęs vertinimas (Jonynienė, 2007).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos kaita grindžiama vaiko ugdymosi pasiekimais. Vaikų ugdymosi pasiekimai – tai ugdymosi procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų (*Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimo aprašas*, 2014, p. 12). Pasiekimų apraše numatytos tam tikros vaiko ugdymosi pasiekimų sritys, kurių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi, taigi – ir kasdienio gyvenimo įgūdžius. Skiriami šie geri vaiko ugdymosi pasiekimai, atsižvelgiant į kuriuos ir orientuojamas gyvenimo įgūdžių ugdymas:

- *fizinio aktyvumo ir kasdieninio gyvenimo įgūdžių srityse* garantuoja vaiko asmens gerovę – stiprina vaiko sveikatą, sveikos gyvensenos įgūdžius, gerina jo emocinę savijautą, tobulina vaiko judesius bei laikyseną, didina jo ištvermingumą;

- *savivokos ir savigarbos, emocijų suvokimo ir raiškos, savireguliacijos ir savikontrolės srityse* svarbūs vaiko pasitikėjimui savimi, geranoriškumui ir empatijai, didina vaiko veiklos tikslingumą, planingumą, ištvermę, gebėjimą įveikti kliūtis;

- *santykių su suaugusiaisiais ir bendraamžiais srityse* padeda vaikui išmokti būti greta ir kartu su kitais, lengviau prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, įgyti lyderio savybių;

- *sakytinės ir rašytinės kalbos srityse* padeda vaikui pažinti aplinkinį pasaulį, tenkinti bendravimo ir savirealizacijos poreikį, keistis sumanymais, idėjomis, perimti tautos kultūros paveldą bei gimtosios kalbos modelį, kloja vaiko mokymosi pagrindus;

- *aplinkos pažinimo srityje* padeda vaikui orientuotis kasdienio gyvenimo situacijose, suprasti gamtinę ir sociokultūrinę aplinką, žadina pagarbą gyvybei, meilę gimtinei, skatina norą pažinti, mokytis;

- *skaičiavimo ir matavimo srityje* laiduoja vaiko mąstymo nuoseklumą, tikslumą ir lankstumą, skatina vaiko norą pažinti ryšių ir santykių tarp daiktų ir reiškinių dėsningumus bei garantuoja sėkmingesnę mokymąsi mokykloje;

- *estetinio suvokimo ir meninės raiškos srityse* praturtina jo vaizduotės ir emocinį pasaulį, plėtoja saviraiškos bei kūrybinės veiklos galimybes, padeda atsiskleisti vaiko individualumui, unikalumui;

- *iniciatyvumo ir atkaklumo srityje* padeda vaikui susirasti įdomios veiklos, naujos informacijos, įveikti kliūtis ir pasiekti užsibrėžtų tikslų;

- *tyrinėjimo srityje* padeda stebėti, eksperimentuoti, ieškoti atsakymų į kilusius klausimus, atrasti naujus dalykus, daryti išvadas, t. y. įvaldyti savęs ir aplinkos pažinimo būdus;

- *problemų sprendimo srityje* padeda vaikui savarankiškai įžvelgti kasdienio gyvenimo ir ugdymosi problemas, rasti tinkamus jų sprendimo būdus ir patirti sėkmę;

- *kūrybiškumo srityje* išlaisvina vaiko vaizduotę, mąstymą, skatina originalumą bei unikalią saviraišką, prigimtinių talentų plėtojimą;

- *mokėjimo mokytis srityje* laiduoja mokymosi motyvaciją ir sėkmę, skatina aiškintis, ką jau moka, žino, ką norėtų ir kaip galėtų išmokti (*Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimo aprašas*, 2014, p. 12, 14).

Tikslinga atkreipti dėmesį, kad vaikų nuo gimimo iki trejų metų gebėjimai yra integralūs, vaikų nuo trejų iki šešerių metų gebėjimai labiau diferencijuoti. Dėl šios priežasties santykinai išskiriami du vaiko gebėjimų ir kompetencijos formavimosi laikotarpiai, nors pabrėžiama, kad vaikų ugdymosi pasiekimų žingsnių siejimas su amžiumi yra sąlyginis (*Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimo aprašas*, 2014, p. 18). 3 metų vaikas išgyvena tarsi „pereinamąjį“ laikotarpį – iš lopšelio grupės jis perkeliamas arba pradeda lankyti darželio grupę. Būtent todėl šiame etape svarbus sėkmingas socialinės kompetencijos ugdymas. E. Westergard (2013) pastebi, kad dalis socialinės kompetencijos žinių ir įgūdžių, atrodytų, be didesnio tėvų ar kitų suaugusiųjų mokymo įgyjama jau vaikystėje. Taip yra todėl, kad socialinei kompetencijai būdingų žinių, mokėjimų ar įgūdžių įgijimas iš dalies susijęs su vaiko fizine – motorine ir pažinimo raida – vaikas tiesiog tampa pajėgus, kitaip tariant, „subręsta“ atlikti daugelį veiklų, kurių pirmaisiais savo

gyvenimo metais negalėjo atlikti. S. Dapkienė (2006) nurodo, kad norint įtvirtinti vaikų pasiektus socialinius mokėjimus, įgūdžius, pedagogui būtina:

- bendraujant su vaikais plėtoti laisvus, nepriklausomus santykius;
- sudaryti sąlygas nuolat spręsti pažintines užduotis.

Vaikų socialinių pasiekimų plėtojimui yra reikšminga tai, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogas sugebėtų atrinkti mokomųjų dalykų temas. Pirmiausia pedagogas privalėtų parengti vaikus turinio suvokimui, o ne tik atrinkti jį savo nuožiūra. Turi būti pažadintas vaikų smalsumas ir domėjimasis. Socialinėje aplinkoje vaikams yra reikalingi papildomi stimulai – skatinimai, nes jie dar nėra pajėgus atlikti tuos veiksmus, kurie yra dar neužprogramuoti konkrečios psichinės ar socialinės raidos procesų. Tačiau yra teigiama, kad tam reikia ne tik išorinių, tiesioginio poveikio skatinimo būdų, bet ir socialinių sąlygų komplekso, sudarančio galimybes naujoms psichinėms struktūroms reikštis (Juodaitytė, 2002).

Šiuolaikiniame vaikų ugdyme vis dažniau plėtojamas mokymas be taisyklių, kai sudaromos sąlygos patiems jas atrasti, patikrinti patirtimi ir sudaryti individualiai ar grupinei veiklai priimtinas ir tinkančias taisykles. Šis kelias ypač būdingas ikimokykliniame ugdyme. Vaikų darželiuose mažai apibrėžto bei reglamentuoto turinio, todėl ir jį atitinkančių vaiko veiklos būdų. Tačiau pradinėje mokykloje padėtis jau keičiasi ir vaikai turi mokytis naujomis sąlygomis, kurios yra labiau formalizuotos. Panaši situacija yra ir darželių priešmokyklinio ugdymo grupėse. Šiame amžiaus periode reikėtų ne tik skatinti vaiko vidinius rezervus, bet ir aktyvinti įgytą patirtį. Tam pedagogai gali iš anksto numatyti atliekamų veiksmų taisykles arba pasitelkti aplinką ir sudaryti tam tikras komunikacines situacijas bei skatinti vaiko veiklą ir atitinkamus veiksmus. Vaiko socialinių galimybių stiprinimas įvairiose socialinėse situacijose sudarys galimybes papildyti vaiko turimą patyrimą naujais aplinkos pažinimo būdais, tuo pačiu atsiras naujos galimybės ir kitiems vaiko mokymosi iš aplinkos būdams, kurių kiekvienas vaikas įgyja ikimokykliniame amžiuje (Ragauskienė, Baltakienė, 2011).

A. Juodaitytė (2002) nurodo, kad vaikų aktyvaus patyrimo pagrindu susiformavusi socialinė kompetencija ir jų gebėjimas veikti pagal taisykles yra kaip tam tikri „vidiniai filtrai patirties plėtotei“. Vaikas iš turimų taisyklių išskiria šiai situacijai reikalingiausias, tinkamas jo veiklai ir socialiniams ryšiams. Šias vaiko galimybes, glūdinčias jo socialinės patirties struktūrose galime vertinti kaip vieną iš pagrindinių pasiekimų socializacijos procesuose. Tai nulemia jo gebėjimą kooperuotis su bendraamžiais, mokytis tiek laisvoje, tiek ir organizuotoje aplinkoje (darželyje), nes jis geba tinkamai reaguoti į kitų pasiūlymus, nuomonę bei įsijungti į bendrą veiklą.

Ikimokyklinio ir jaunesnio amžiaus vaikai savo aplinkoje susipažįsta tik su nedaugeliu elgesio pavyzdžių, tai priklauso nuo aplinkos kurioje jie gyvena, todėl šiame amžiuje labai svarbus darželių ir tėvų kaip ugdytojų vaidmuo (tinkamo elgesio rodymas, formavimas), nes šioje aplinkoje jis neturi

kito pasirinkimo. Y. Radesky (2015) nurodo vaikams būtinų socialinių struktūrų darinius, kurie liudija apie jų socialinę kompetenciją ir yra reikšmingi ugdymui, orientuotam į vaiko pasiekimus socializacijoje, tai:

- Socialinis jautrumas – emocinė reakcija į kitų žmonių reikalavimus ir gebėjimas atsižvelgti į juos;
- Pakantumas ir tolerancija – kitų nuomonei, gebėjimas ją priimti, bendrauti su kitais nepaisant dalinių nuomonių skirtumų;
- Gebėjimas bendrauti bei susitarti – paliekant erdvės individualiai veiklai ir patyrimui.

Remiantis šiais gebėjimais apibūdinamos vaiko saviorganizacijos aplinkoje galimybės per sąveiką, susitarimus dėl bendros veiklos ir kt. Visa tai atspindi vaiko „autonomijos“ raišką, būdus, kuriais jis siekia įsigyti partnerių bendraudamas, bei palaikydamas su jais būtinus socialinius kontaktus, kurie yra pasikeitimas vertybėmis, simboliais, intencijomis. Vaiko autonomijos ir socialinės kompetencijos raiška yra padiktuota vaikui būtinų socialinių santykių. Į socialinių siekių sferą įeina ir pažintinis stilius vaikystėje ir gaunamos informacijos perdirbimas. Šie dariniai ir leidžia vaikui suvokti socialinį ir materialų pasaulį kaip žmonių santykių, jų bendros veiklos sferą. Todėl vaikai ir įgyja gebėjimą išsakyti savo nuomonę, daryti išvadas, apibendrinti informaciją. Galime daryti išvadą, kad informacijos perdavimo būdus vaikystėje nulemia ir vaiko saviraiškos (komunikacinės, kooperacinės) galimybės socialinėje aplinkoje. Labai svarbu, kad visi vaiko įgūdžiai glaudžiai siejasi tarpusavyje, ugdydami kasdienio gyvenimo įgūdžius – ugdome ir kitus. Taip vaiko ugdymas tampa pilnaverčiu, kartu ugdomos ir jo vertybės. S. Burnso (2000) teigimu, vaiko, jo vertybių perdavimas įmanomas tik ugdymo plačiąja prasme procese, labai svarbu, kad ikimokykliniame amžiuje vaiko vertybinių nuostatų formavimosi pagrindinės sąlygos yra aktualus poreikis ir jo patenkinimo situacija, kitaip tariant – pedagogų ir tėvų bendravimas. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos tikslas – siekti, kad vaikai gebėtų savarankiškai ieškoti problemų sprendimo būdų, atpažintų socialines situacijas. Vaikai turi gebėti pasidalinti sumanymais su kitais, o vėliau perimti ir kitų patirtį. Šis tikslas bus pasiektas, kai ugdymo įstaigose bus nuolat keičiamos vaikų veiklai būtinos sąlygos ir kaskart sudaromos naujos situacijos bei vaikų turimas individualaus patyrimo įjungimas į grupinį. Tuo pačiu bus plėtojami ir vaikų kontaktai su žmonėmis, o užduotys turės žaidimų pobūdį arba žaidybinių elementų.

Apibendrinant galima teigti, kad vaiko ugdymosi pasiekimų sričių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi, jo vertybių formavimąsi. Vaikų pasiekimus, ugdant jų socialinę kompetenciją, galime atskleisti per jų veiksmų savikontrolę, mokymąsi pagal taisykles, per bendravimo procesą, plėtojamus ryšius, per vaikų poreikių skatinimą. Dabartinė ikimokyklinio ugdymo praktika dažnai plėtojama per mokymąsi be taisyklių, paliekant nišas vaikams patiems atskleisti ir priimti priimtinas taisykles. Pats ugdymo turinys orientuotas į pačių vaikų problemų

sprendimą, taip sudarant prielaidas aktyviai jų veiklai šiame procese. Socialinės patirties plėtotėje svarbią rolę turi ir grupinis darbas, kuriame ir susiklosto įvairūs vaikų tarpusavio santykiai, tuo pačiu stiprinama jų individuali ir grupinė socialinė kompetencija. Visų vaiko ugdymosi pasiekimų sričių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi, jo vertybių formavimąsi.

1.3. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogo ir šeimos pareigos ir veikla vaikų socialinės kompetencijos ugdyme

Ikimokyklinio ugdymo įstaiga – tai bendruomenė, kur vaikas užmezga socialinius santykius su skirtingais suaugusiais ir bendraamžiais, tai daro įtaką tolimesnei vaiko integracijai į visuomenę (Jonutytė, Budreikaitė, 2004, p. 56). Nebūtų nei vienos pedagoginės įstaigos, jei joje nedirbtų kvalifikuoti specialistai. Pavyzdinis auklėtojo pareigybės aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. lapkričio 11 d. įsakymu Nr. ISAK-2249, reglamentuoja auklėtojo, įgyvendinančio ikimokyklinio ugdymo programą, profesinę veiklą. Remiantis šiuo aprašu, auklėtojas yra asmuo, ugdantis vaikus nuo vienu iki penkerių/šešerių metų pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Auklėtojas dirba, vadovaudamasis LR švietimo įstatymu, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais, reglamentuojančiais ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą, bei minėtu pavyzdiniu savo pareigybės aprašu (Šiaudinis, 2011).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogas, kaip ir visi kiti tam tikrų profesijų specialistai, privalo atlikti savo funkcijas, tai yra:

1. Organizuoti ir vykdyti ugdomąjį procesą: planuoti grupės ugdomąją veiklą; kurti grupės ugdomąją aplinką, parinkti priemones; ugdyti ir/ar dalyvauti vaikų ugdymo(-si) procese.
2. Prireikus dalyvauti rengiant individualias vaikų ugdymo(-si) programas;
3. Sistemingai vertinti, fiksuoti vaikų daromą pažangą, apie jų pasiekimus informuoti tėvus (globėjus);
4. Teikti informaciją, pagal kompetenciją konsultuoti tėvus (globėjus), kitus įstaigoje dirbančius specialistus ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo klausimais;
5. Inicijuoti ir/ar dalyvauti bendruose įstaigos renginiuose, projektuose ir kitose veiklose (Pavydinis auklėtojo pareigybės aprašas, 2005, p. 1).

Norint, kad pedagogai sėkmingai vykdytų visas šitas funkcijas, jie turi mylėti savo darbą, būti doru žmogumi, pažinti savo ugdytinius, jų individualias ypatybes. Taip pat, svarbus dalykas yra – pedagoginio meistriškumo siekimas. Pasak L. Jovaišos (2007), skiriamos tokios pedagoginio meistriškumo apraiškos: 1) gebėjimas sudominti ir palaikyti dėmesį; 2) sudėtingų dalykų dėstymas

paprastai, sunkių – suprantamai; 3) gebėjimas greitai ir tiksliai įžvelgti vaiko būsenas ir į jas pedagogiškai reaguoti; 4) savitvarda; 5) viską daryti labai gerai. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi tinkamai organizuoti ugdomąjį procesą, sistemingai vertinti vaiką, bendrauti su tėvais ir kolegomis, padėti vaikams lengviau pereiti adaptacinį laikotarpį bei plėsti vaiko patirtį. Pareiga – praktinė sąžinės išraiška elgesį ar veiklą grindžiant socialinėmis, moralinėmis, teisinėmis normomis. Pareigos vykdymas visada vertinamas kaip garbingas veiksmas, tačiau garbingumą gali patvirtinti tik vidiniai, labai humaniški ir socialūs motyvai (p. 198). Bendraudamas ir bendradarbiaudamas su tėvais, globėjais, kitais pedagogais ir įvairiomis institucijomis, auklėtojas privalo: 1. Išmanyti bendravimo ir bendradarbiavimo esmę, prasmę, ypatumus; 2. Pažinti šeimą kaip struktūrinį visuomenės elementą ir išmanyti ugdymo šeimoje specifiką; 3. Gebėti bendrauti ir bendradarbiauti su įvairiomis institucijomis bei pavieniais nariais (Jovaiša, 2007, p. 78).

Ugdymas apima vaiko psichinių ir socialinių vertybių visumą, tačiau atitinkamas vaikystės periodas (ikimokyklinis ir mokyklinis) turi specifinių ypatybių. Vaikystės periodo psichinių, socialinių savybių realizavimas sėkmingai vyksta tik per tam tikros veiklos sritis – žaidimą, piešimą, konstravimą ir kitas veiklas. Geras šių veiklų organizavimas ir rūpinimasis jų tobulinimu, atsižvelgiant į vaiko sukauptą patirtį, turi lemiamos įtakos vaiko mąstymui, vaizduotei, kalbai bei socialiniams įgūdžiams. Vienas svarbiausių vaiko išorinio konteksto veiksnių, siejamų su empatija, yra santykiai šeimoje arba tėvų elgesys su vaiku (Spray, Jowett, 2012).

Ikimokyklinio amžiaus vaiko gyvenime ir ugdyme itin svarbų vaidmenį vaidina šeima. Norėdami tinkamai išauklėti vaikus, tėvai didelį dėmesį turėtų skirti ir savęs tobulinimui, nes tai ko vaikai išmoksta ar nesąmoningai perima stebėdami tėvus, pritaikys ir savo asmeniniame gyvenime. (Briers, 2011, p. 33). Pozityvių socialinių įgūdžių lavinimui šeimoje reikalingos tam tikros sąlygos: socialiai saugi šeima, kurioje palaikomi artimi ryšiai su artimais vaikui šeimos nariais; skatinami pirminiai gebėjimai ir įgūdžiai savarankiškiems veiksams; ugdomas tinkamas elgesys ir tinkami problemų sprendimo būdai; taikomos kitos pozityvios auklėjimo priemonės.

Stiprių santykių tarp tėvų ir vaiko kūrimo vadove (2012) teigiamas vaiko teisių nuostatomis pagrįstas požiūris. Vaiko socialiniai įgūdžiai šeimoje apibūdinami kaip gebėjimas bendrauti ir adekvačiai elgtis, mokėjimas įveikti kasdienio gyvenimo reikalavimus ir sunkumus, tinkamai elgtis įvairiose situacijose. Šeimoje puoselėjamas tėvų ir vaikų tarpusavio ryšys, lavinant socialines kompetencijas, kurios turi įtakos vaiko bendravimo gebėjimams, padedant pradėti ir vystyti santykius su kitais žmonėmis, t. y. kalbinės funkcijos ir gebėjimas valdyti emocijas ar kitus impulsus. Tėvų ir vaikų emocinis ir pažintinis ryšys, padeda vaikui tyrinėti socialinę aplinką. Tyrinėdamas aplinką, vaikas mokosi būti saugus, o tai ugdo tolesnius vaiko gebėjimus. Tarpusavio santykių lavinimas, mokant kurti šeimos modelį, siekti užsibrėžtų tikslų ir mokytis bendrauti su kitais žmonėmis. (Žukauskienė, 2007).

E. Vosylienė (2009) pabrėžia, kad socialinių įgūdžių stoka, netinkamas arba neigiamas elgesio pavyzdys formuoja nepageidautiną asmenybės socializaciją. Vadovaujant vaiko elgesiui (be fizinių drausminimų) siūloma remtis šiais principais:

- pozityvus paskatinimas už gerą vaiko elgesį, veikia geriau nei bausmė už blogą elgesį;
- elgesys kurio tikisi ir reikalauja tėvai turi atitikti vaiko fizinius, pažintinius ir psichosocialinius sugebėjimus;
- taisyklės, kurių turi laikytis vaikas ir jų nesilaikymo padariniai, turi būti paaiškinti iš anksto. Ikimokyklinio amžiaus vaikas nevisiškai supranta priežastis, todėl jas reikia paaiškinti pavyzdžiais;
- drausminimas turi atitikti netinkamą poelgį ir taikoma nedelsiant.

Pasak G. Berns (2009), šeimos funkcijos ir jos narių asmeniniai santykiai stipriai veikia vaiko psichosocialinę raidą. Bendraudamas su šeimos nariais, vaikas susikuria santykių su kitais žmonėmis modelius. *Pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymas metodinės rekomendacijose* teigiama, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdyme yra svarbu, kad tėvai ir kiti ugdytojai sudarytų vaikams galimybę harmoningai ugdyti savo asmenybę, taikydami pozityvius auklėjimo metodus. Šeimos narius ir pedagogus labiausiai suvienija bendros pozityvios sąveikos, kai jie kartu džiaugiasi ir siekia bendro rezultato. Solidarumo jausmas šeimoje atsiranda per bendrus žaidimus ar kitas veiklas, kuriose visi su džiaugsmu dalyvauja. Bendri tėvų ir vaikų žaidimai – viena pozityviausių bendrų veiklų (Braidokienė, Ignatovičienė, 2015).

V. Aramavičiūtė, P. Jasiūnaitė, (2011) pabrėžia, kad ikimokykliniame amžiuje žaidimas, kaip daugiavertis fenomenas, turi keleriopą paskirtį, aprėpiančią ne tik tam tikrų vaiko fizinių ir psichinių galių lavinimą, dalykinių žinių ir įgūdžių įgijimą, netinkamų poelgių koregavimą, bet ir vertybių ugdymą. Emocinė vaiko vystymosi sritis tiesiogiai yra susijusi su žmogaus socialiniu vystymusi. Emocijos ir emociniai gebėjimai pradeda vystytis kartu su žmogaus gimimu, o geri emociniai gebėjimai svarbūs tampa jau vaikystėje. Kad vaikas vystytųsi sveikai, jis turi turėti saugų pagrindą šeimoje, kurioje galėtų be įtampos bendrauti su šeimos nariais ir nejausti baimės reiškiant tiek džiaugsmą tiek pyktį. Vaikai, nesijausdami saugūs šeimoje turi daugiau vystymosi sutrikimų. Tam, kad vaikas išmoktų išvengti pavojingų aplinkybių, jam nebūtina patirti skausmo ar drausminimų (Rodgers, 2011).

G. Cleveland, C. Corter, J. Pelletier ir kt. (2006) pabrėžia, kad vaikų socialinei kompetencijai bei jos ugdymui didžiausią įtaką daro šeima. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga (daželis) ugdant vaikų socialinę kompetenciją tampa svarbiausiu šeimos partneriu, o tam tikrai atvejais – net ir pagrindiniu ugdytoju. Dėl šios priežasties ir kalbama apie efektyvų bei sėkmingą tėvų bei darželio bendradarbiavimą, jo svarbą ir aktualumą. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos parengtoje *Gyvenimo įgūdžių programoje* (2004) pažymima, kad šeima – neatskiriama ugdymo

institucijos bendruomenės dalis. Šeima vis aktyviau dalyvauja ugdymo procese bendraudama ir bendradarbiaudama su pedagogais. Toks bendradarbiavimas būtinas ir socialinio ugdymo srityje.

LR Švietimo ir mokslo ministerijos išleistame leidinyje tėvams *Jūsų vaikai - ikimokyklinukas* (2015) sakoma: „Padėkite pedagogams organizuoti vaikui patinkančias ir jo raidą skatinančias veiklas. Aptarkite tai su grupės auklėtoju, kada ir kiek laiko jūs galėtumėte skirti vaikų labui, nevenkite parodyti iniciatyvos, siūlyti įvairias idėjas prasmingai vaikų veiklai ir prisiimti atsakomybę už jų įgyvendinimą. Gal jūs galite vykti kartu ir talkinti grupės auklėtoju įvairiose išvykose ar stovyklauti drauge su kitais grupės vaikais ir jų tėvais? Gal vaikams būtų įdomu apsilankyti jūsų darbovietėje? Galbūt jūs turite galimybę pakviesti į grupę žinomą žmogų? Galvokite ir siūlykite įvairias kitas įdomias veiklas“ (p. 5). Orientuojantis į socializacijos pasiekimus ir vaiko kompetencijos ugdymą, pedagogams reikia atkreipti dėmesį į šias sąlygas:

- Kad vaiko socialinė kompetencija atsiskleidžia plėtojant jo saviorganizaciją aplinkoje;
- Kad socialinė kompetencija reiškiasi tam tikrose socialinių santykių su kitais žmonėmis sistemose, kurios ir sudaro sąlygas interpretuoti jam turimą patirtį ir įgyti naują;
- Esant tam tikroms socialinėms sąlygoms, atsiranda vaiko subjektyvus siekis socialinei ir pažintinei veiklai, kurį jis gali realizuoti tik esant laisvai sąveikai su aplinka;
- Šiomis sąlygomis yra plėtojami ir aplinkos pažinimo būdai (Herrell, 2011).

A. Juodaitytės (2002) teigimu, vaiko socialinės kompetencijos galimybės, kaip tam tikros naujos orientacijos jo tolimesnei veiklai, tuo pačiu yra ir socialinės veiklos struktūrų tobulėjimo pagrindas. Tyrinėdamas aplinką, manipuliuodamas daiktais, jis pamažu pradeda suvokti jų paskirtį bei kūrybiškai juos įvaldo ir taiko veikloje. Todėl yra būtina sudaryti tam tikrą socialinę aplinką, kurioje galėtų vykti vaikui svarbūs kontaktai su žmonėmis, bei formuotųsi tikrovės pažinimo būdai.

Pedagogams neužtenka žinoti tik tai, kas patinka tėvams ir jų vaikams, kokie jų poreikiai. Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą, taip pat, tėvų ir ikimokyklinio ugdymo auklėtojų bendradarbiavimo sėkmė priklauso ir nuo tėvų socialinio-ekonominio statuso. Kalbant apie tėvų įsitraukimą į ikimokyklinės įstaigos veiklą B. Steh ir kt. (2011) išskiria tris tėvų grupes:

- Stipriai įsitraukę į vaikų ugdymą tėvai – grupę sudaro aukštąjį išsilavinimą turintys, labai aktyviai mokyklos gyvenime dalyvaujantys ir patenkinti gaunama informacija apie savo vaiką tėvai.
- Vidutiniškai įsitraukę į vaikų ugdymą tėvai – tėvai, turintys gerą išsilavinimą, bet su mokykla užmezgantys kontaktą tik tada, kai kas nors jų vaiko ugdyme kelia nerimą ir kai nori gauti daugiau informacijos apie tai.
- „Ribinė“ tėvų grupė – tėvai, turintys žemesnį išsilavinimo lygmenį, patiriantys sunkumų bendraujant su ikimokyklinio ugdymo personalu ir besijaučiantys bejėgiai.

Tad prasmingai įtraukiant skurdžių šeimų tėvus yra būtina ugdyti jų kompetencijas formuojant tam tikrus įgūdžius, suteikiant žinias, formuojant jų pasitikėjimą ir saviveiksmiškumą. Kai skurdžiai

gyvenantys tėvai jaučiasi išstumti iš mokyklos, daugelis jų tampa kritiškai mokyklos atžvilgiu (Valantinas, 2015).

Apibendrinant, galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogas privalo vykdyti savo pareigas, organizuoti ir vykdyti ugdomąjį procesą, pažinti savo ugdytinius, jų individualias ypatybes, gebėti bendrauti ir bendradarbiauti. Dažnai tėvams iškyla įvairių klausimų, todėl viena svarbiausių ugdytojo užduočių – bendrauti su šeima. Norint, kad nekiltų problemų, jis turi išmanyti bendravimo ir bendradarbiavimo esmę, prasmę, ypatumus bei pažinti šeimą. Tuo tarpu šeima yra taip pat labai svarbi vaiko socialinės kompetencijos ugdymo institucija. Šeimoje puoselėjamas tėvų ir vaikų tarpusavio ryšys, apibūdinamas kaip gebėjimas bendrauti ir adekvačiai elgtis, mokėjimas įveikti kasdienio gyvenimo reikalavimus ir sunkumus, tinkamai elgtis įvairiose situacijose. Tėvai privalo rūpintis vaikų ugdymu, padėti ikimokyklinio ugdymo įstaigai ugdyti ir auklėti vaikus. Labai svarbu, kad šeima įsitrauktų į darželio veiklą, nes bendradarbiaujant galima išspręsti daug problemų, susijusių su vaikų ugdymu.

1.4. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo būdai ir formos ugdant vaikų socialinę kompetenciją

Šeimoje prasideda vaiko socializacija ir nuo šeimos priklauso vaiko fizinė, emocinė gerovė. Tėvų elgesys itin reikšmingas vaikui pirmuosius penkerius metus ir yra svarbus jo akademinėms bei socialinėms įgūdžių plėtrai (*Quality Matters in Early Childhood Education and Care*, 2012). Vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, jo ugdymo procese tampa reikšmingos, nuolatos sąveikaujančios ir viena kitą įvairiapusiškai papildančios dvi institucijos – šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Glaudus ryšys tarp tėvų, kaip švietimo paslaugų vartotojų, ir ikimokyklinės ugdymo institucijos, kaip švietimo paslaugų teikėjos, yra labai svarbus vaikų visuminiam ugdymui (Kovienė, 2017).

Kaip pažymima *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše* (2014) ir *Priešmokyklinio ugdymo bendrosiose programose* (2014), ugdymo programų sėkmė ikimokykliniame amžiuje – glaudžiamame tėvų (globėjų), pedagogų, pagalbos vaikui specialistų bendradarbiavime. Ugdymo įstaigose siekiama užtikrinti darnų vaiko fizinių ir psichinių galių skleidimąsi, kiekvieno vaiko mokyklinę brandą, priešmokyklinio ugdymo pedagogams bendradarbiaujant su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais (logopedais, specialiaisiais pedagogais, socialiniais pedagogais, psichologais) ir kt. Šio bendradarbiavimo turinys yra atskleidžiamas socialinės kompetencijos ugdymo turinyje, kuriame išskiriamos keturios socialinės kompetencijos ugdymo sritys (santykis su savimi, bendraamžiais, suaugusiais, su gamtine, kultūrine, socialine aplinka).

Pedagogų ir tėvų bendradarbiavime siektina sąveika yra kooperacija, kadangi kooperacinei sąveikai būdingas abipusis pastiprinimas, tarpusavio pagalba, siekiant bendrų tikslų, bei jos dalyvių jėgų koordinacija. Kooperacinės sąveikos „glaudumo“ rodiklis yra visų jos dalyvių įtraukimas į šį procesą. Sėkmingas bendradarbiavimas gali vykti, kai tėvai ir vaikai yra kaip nedalomas vienetas – šeima, o ugdymas įstaigoje yra neatsiejamas nuo ugdymo šeimoje (Kontautienė, 2006).

Pedagoginio bendradarbiavimo koncepcija yra traktuojama kaip bendra vaikų ir suaugusiųjų veikla, kurią vienija abipusis supratimas, kad būtina vienas kito vidinio pasaulio analizė, o bendrai analizuojant galima pateikti ir šios veiklos rezultatus. „Tradicinis ugdymas yra grindžiamas tuo, kad pedagogas užima ugdymo procese subjekto poziciją, o mokinys – kaip pedagoginio proceso objekto poziciją. Bendradarbiavimo sąvokoje šita pozicija yra pakeičiama ir vaikas atstovauja subjektą savo ugdymo procese“ (Cole, 2008, 5 p.). Bendradarbiavimas sudaro sąlygas mokytis vieniems iš kitų, padėti vieni kitiems, spręsti bendrai problemas, kelti bendrus tikslus ir uždavinius, prisiimti įsipareigojimus, rūpintis gerove ir skleisti pozityvizmą (Kontautienė, 2006).

Bendradarbiavimas suprantamas kaip subjektų ugdymo – mokymo proceso tarpusavio sąveika, todėl būtina laikytis šių principų: vaikui reikia vystytis, siekiant kad išsivystytų tvirta asmenybė; žinių įgijimas turėtų vaikui būti natūralus ir nenutrūkstantis procesas; remiantis ugdymo vystymosi samprata, asmenybė vystosi mokymosi proceso metu, todėl pedagogų ir tėvų užduotis sukurti naujas sąlygas vaiko vystymuisi. E. Westergard (2013) nuomone, bet kurioje visuomenėje yra sukuriama palanki socialinė aplinka dėka interpersonalinio bendradarbiavimo. Tokio bendradarbiavimo įgūdžiai formuojasi ikimokyklinio amžiaus vaikams ugdymo procese. Bendra veikla ugdymo procese organizuojama naudojant pedagoginio bendradarbiavimo metodus. E. Westergard (2013) nurodo tokias pedagoginio bendradarbiavimo turinio ypatumų ir metodų apimamas 4 sritis:

- humanišką ir asmeninį požiūrį į vaiką;
- didaktinį aktyvumą ir kompleksą plėtrą;
- ugdymo koncepciją;
- pedagoginę aplinką.

Projektuojant ugdymo procesą būtina laikytis nuoseklumo ugdymo etapuose. Kiekviename etape vykdoma bendra veikla kartu su vaikais ir kreipiamas dėmesys į jau atliktas jiems pasiūlytas užduotis. Tokia organizacinė veikla reikalauja iš pedagogų sugebėjimų efektyviai valdyti mokymo procesą ir, svarbiausia, sugebėti nustatyti bendradarbiavimo santykius ne tik tarp vaikų, bet ir tarp pedagogo ir vaiko (Cole, 2008). E. Westergard (2013) pastebi, kad įvairiais bendradarbiavimo ugdymo etapais, atsižvelgiant į konkrečią sąlygą, yra formuojamas konkretus ugdymo tikslas ir su šiuo tikslu yra supažindinama visa grupė ir kiekvienas vaikas atskirai. Atsižvelgiant į tokį iškelto bendro tikslo siekimą, galima naudoti įvairias bendravimo ir bendradarbiavimo formas tarp vaikų.

Ypač svarbu organizuoti ugdymo procesą, nukreiptą į bendradarbiavimą, išsamiai parengus ugdymo situacijas, kurios sukuria galimybę bendrauti ir keistis informacija tarp vaikų, pedagogo ir tėvų. Šiame procese vaikai įgyja naujų žinių ir informacijos bei įgyja bendrų darbo įgūdžių bendraujant grupėje. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas ugdymo procese plečia galimybes susipažinti su naujomis žiniomis ir sukuria sąlygas kokybiškam užduočių vykdymui. A. Valantino ir G. Čiuladienės (2012) nuomone, labai svarbu, kad būtent tėvai įsitrauktų į vaikų ugdymo procesą. Tėvų įtraukimas ar įsitraukimas į vaikų ugdymą mokykloje ar kitoje aplinkoje teigiamai veikia ne tik vaikų vystymąsi, ugdymosi pasiekimus, bet ir vaikų ateities perspektyvą, psichinę sveikatą bei socialinius santykius su aplinkiniais.

Viena iš pagrindinių pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aktualijų yra vaikų socialinės kompetencijos ugdymas, atskirų jos sudedamųjų dalių supratimas bei raidos skatinimas. Deja, kartais pedagogų ir tėvų požiūriai nesutampa arba nerandama bendrų sąlyčio taškų, kurie yra svarbūs, siekiant užtikrinti tinkamą vaiko vystymąsi, užkertant žalingą poveikį mažam, jaunam organizmui, kuris patiria tiek fizinę, tiek psichinę ar psichologinę neigiamą įtaką, veikiant įvairiems tiek išoriniams, tiek vidiniams dirgikliams, nekeičiant įprasto gyvenimo būdo, taisyklių ar pan. (Bowden, 2015).

Stebėdami vaikus pedagogai turi tikslą: geriau pažinti vaiką, jo fizinę būklę, charakterį, temperamentą, interesus, išsiaiškinti vaiko poreikius, pomėgius, gabumus ir elgesio ypatumus. Žinoma, neįmanomas proporcingas vertinimas, nepasikalbėjus ne tik su vaiku, bet ir su jo tėvais apie vienus ar kitus trūkumus, apie poelgius, neatkreipus dėmesio į vaiko veiklos rezultatus. Vaiko ugdymo ir pasiekimų vizualinė išraiška yra: darbeliai, sukurtos knygelės, nuotraukos ar kiti pasiekti realūs rezultatai. Vaiko ugdymo stebėjimo ir raiškos išraiška yra užrašai apie vaiką: jo klausimai, pasakojimai, samprotavimai, žodinė kūryba, išsakytos idėjos ar poelgiai. Apibendrinus šiuos rezultatus įvertinami rezultatai, pažanga ir perspektyvos. Vaikų pasiekimai ir pažanga rodo įstaigos ir pedagogų ugdymo kokybę, bendradarbiavimo kryptis bei galimybes su tėvais (Monkevičienė ir kt., 2011).

D. T. Dodge ir kt. (2007) išskyrė kontaktavimo ir bendradarbiavimo technikos sąveiką su tėvais. Jos esmė yra tokia: pasitikėjimas bendraujant negali būti nustatytas, nes kita pusė natūraliai turėtų norėti bendradarbiauti; kontaktavimo procesas vyksta tam tikrame raidos etape, todėl delsimas arba bandymas praleisti vieną ar kitą etapą gali sugriauti sąveiką; sąveikos procesas turi nuosekliai vystytis, o perėjimas į kitą stadiją galimas tik tuomet, jei yra tam tikrų tarpinių rezultatų.

A. Birgelytė ir A. Daulenskienė (2012) teigia, kad vaikų, tėvų ir pedagogų partnerystė – tai pasitikėjimu grindžiami santykiai. Kartu su savo vaikais dalyvaudami ugdymo įstaigos renginiuose, iš arti stebėdami savo vaiko ir jo draugų pasiekimus ir elgesį tėvai geriau supranta, kas vyksta ugdymo įstaigoje. Svarbios yra šios mokinių, mokytojų ir tėvų partnerystės sritys:

- tėvų švietimas;
- bendras mokymasis;
- bendras ugdomųjų veiklų, užsiėmimų, pamokų vedimas;
- bendravimas klubuose;
- tėvų pranešimai kitiems tėvams ir pedagogams;
- bendri projektai;
- bendri renginiai;
- vaikų ugdymosi pažangos ir elgesio įvertinimas ir kryptingos pastangos jį stiprinti ar koreguoti (Birgelytė, Daulenskienė, 2012).

R. W. Cole (2008) siūlo pedagogams pasirinkti netradicines bendradarbiavimo formų klasifikacijas, tokias kaip:

- informacinė-analitinė: sociologinių tyrimų vykdymas (interviu ir apklausa, tyrimai), „Pašto dėžutė“ ir kt.;
- poilsinė: laisvalaikis, poilsis, tėvų ir vaikų dalyvavimas parodose ir pan.;
- pažintinė: seminarai, ugdymo instruktažas, susitikimų rengimas ir vedimas, netradicinės formos konsultacijos, pedagoginiai žaidimai, pedagoginė biblioteka tėvams ir pan.;
- vizualinė-informacinė: informaciniai lankstinukai tėvams, atvirų durų dienų (savaičių) organizavimas, atvira užsiėmimų peržiūra ir kitų tipų vaikų veiklos, laikraščių leidimas, mini bibliotekų organizavimas ir pan.

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtros projekte (2009) nurodomos ugdymo praktikoje žinomos ir taikomos įvairios pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formos: tėvų švietimas, tėvų – darželio lyderių veikla, aktyvūs susirinkimai, konsultacija, individualus pokalbis, projektai, šventės, individualus darbas, tyrimai, informacijos sklaida, kt. Taigi, kaip teigia K. Trakšėlys (2010), pastaraisiais metais mokslininkai ir ekspertai sukūrė daug ryškių ir įdomių pedagogų bendradarbiavimo formų su tėvais. Tačiau daugeliu atvejų, šios formos egzistuoja pačios savaime, nes bendradarbiavimas su šeima yra vertinamas kaip susirinkimų skaičius ar veikla ir visai neanalizuojama jų kokybė, aktualumas ir poreikis tėvams, ir tai koku mastu, pedagoginio personalo kolektyvo pastangos padeda tėvams ir vaikams (Bužauskaitė, 2011).

Pasak O. Monkevičienės (2011), pedagogų ir šeimų bendradarbiavimo formos gali būti įvairios – informavimas, individualūs pokalbiai su tėvais ar globėjais, susirinkimai, seminarai, paskaitos ir kiti bendri renginiai. Labai svarbūs yra tėvų ir pedagogų ryšiai vaikui dar nepradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas turi būti suvokiamas ne tik kaip atvesti vaiką iki ugdymo įstaigos vartų, bet ir įsitraukti į ugdymo įstaigos bendruomenę, kai kartu kuriami įstaigos strateginiai veiklos dokumentai, bendruomeniniai renginiai. Žvelgiama ir

į tai, kaip tėvai ir mokytojai glaudžiai bendradarbiauja kurdami veiklas ir jose dalyvaudami, ar yra tokių galimybių bendrai tėvų ir mokytojų edukacinei veiklai, bendroms vakaronėms, išvykoms kartu su vaikais (Ruškus, Žvirdauskas, ir kt., 2012, p. 65). Galima išskirti tokias bendradarbiavimo su tėvais formas: tėvų susirinkimus, įvairias tėvų pedagoginio švietimo formas, susirašinėjimą, mokinių lankymą, bendradarbiavimą ugdant, individualųjį darbą, bendrus renginius, šventes, išvykas, specialistų konsultacijas, anketinius tyrimus ir kt. (Kvėdėrienė, 2010).

B. Steh ir J. Kalin (2011) pateikia sekančius tėvų ir pedagogų bendravimo modelius:

- apsaugos modelis – jis yra svarbus norint išvengti konfliktų tarp tėvų ir pedagogų. Tai galima pasiekti, kai pedagogo mokymas ir tėvų auklėjimas yra atskiri dalykai. Ugdymas yra įstaigos ir pedagogo užduotis, o tėvų įsitraukimas į ugdymą gali būti suvokiamas kaip viso to trukdymas. Tai yra labiausiai paplitęs bendravimo modelis tarp tėvų ir pedagogų.

- eksperto modelis – pedagogas laiko save visažiniu visose srityse, ypač vaikų ugdyme. Tėvų vaidmuo yra priimti informaciją apie savo vaiką. Tėvams tenka paklusti ir visiškai priklausyti pedagogui.

- perdavimo modelis – pedagogas laiko save ekspertu, tačiau pripažįsta, kad tėvai gali atlikti svarbų vaidmenį didinant vaiko pažangą.

- ugdymo gerinimo modelis – kai tėvų pastangos ir įsitraukimas į ugdymą gali praturtinti ugdymo turinį ir tokiu būdu ugdymo įstaiga pasiektų savo švietimo tikslus. Tai puiki galimybė tėvams ir pedagogams mokytis vieniems iš kitų.

- vartotojo modelis – tėvai gali priimti įvairius sprendimus. Pedagogų vaidmuo yra suteikti visą reikiamą informaciją bei galimybes tėvams ir padėti jiems įgyvendinti norimus veiksmus.

- partnerystės modelis – tai pats tinkamiausias modelis norint turėti pilnavertį bendravimą ir bendradarbiavimą. Kai tiek tėvai, tiek pedagogai dalinasi žiniomis tam, kad užtikrintų visapusiškai aukštą ugdymo lygį (Steh, Kalin, 2011, p. 48).

Viena iš šiuo metu populiarių tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo procesą tyrinėjančių teorijų yra vadinamoji „šešių lygių“ tėvų įtraukimo į vaikų ugdymą perspektyva. „Šešių lygių“ teorinės perspektyvos atstovas J. Epstein (2007) siūlo bendradarbiavimą skatinti kuriant motyvacines priemones: sudarant ugdymo institucijos aplinką, kurioje tėvai gerai jaustųsi, raginant tėvus namuose sukurti ugdymuisi palankią aplinką, informuojant tėvus apie vaiko veiklą, patariant tėvams apie dalyvavimo ugdymo procese būdus, įtraukiant juos į edukacijos procesą ir pan. „Šešių lygių“ tėvų įtraukimo į vaikų ugdymo teorija pateikia tokius tėvų įsitraukimo į institucinį ugdymo procesą lygius:

- I lygiu įtraukdama tėvus į vaikų ugdymosi procesą ugdymo institucija padeda tėvams pažinti vaikų gabumus ir įgūdžius, sudaryti reikiamas mokymosi sąlygas namuose.

- II lygiu įtraukiant tėvus, skatinamas abipusis apsikeitimas informacija apie vaikų ugdymosi pažangą ir rezultatus.
- III lygiu tėvai įsitraukia į savanorišką pagalbą vaikų ugdymo procese.
- IV lygis byloja apie tėvų įsitraukimą į ugdymosi programą institucijoje ir tam tikrą jos tęsimą namuose.
- V lygis skatina tėvus priimti sprendimus mokyklos lygmeniu.
- VI lygis skatina ugdymo instituciją ir tėvus bendradarbiauti su pilietinėmis, kultūrinėmis, religinėmis organizacijomis.

J. Epstein (2007) teigia, kad ugdymo įstaiga ir tėvai bendradarbiauja dviem lygiais – instituciniu ir individualiu. Viena vertus, tai padeda užmegzti ugdymo įstaigų ryšį su ugdytinių tėvais, tačiau, kita vertus, nepadedą to ryšio gilinti. Skirtingi tėvų ir mokytojų lūkesčiai apie ugdymo procesą gali tapti jų bendradarbiavimą ribojančiu kriterijumi – dėl šios priežasties, vystant bendradarbiavimą, rekomenduojama plėtoti pasitikėjimą partneryste ir akcentuoti stipriausias bendradarbiaujančios pusės ypatybes. Tėvai, pavyzdžiui, galėtų su mokytojais laisvai dalintis jiems svarbiais dalykais apie savo vaikus, o mokytojai pasitikėti tėvų galimybėmis prisidėti prie institucinio vaikų ugdymo, išsakyti savo idėjas, dalintis vaikų auginimo praktikomis. Galiausiai svarbios ir bendradarbiavimui įtaką darančios vertybės kaip antai šiluma, jautrumas, lankstumas, patikimumas, prieinamumas, nuoseklumas (Keyes, 2012).

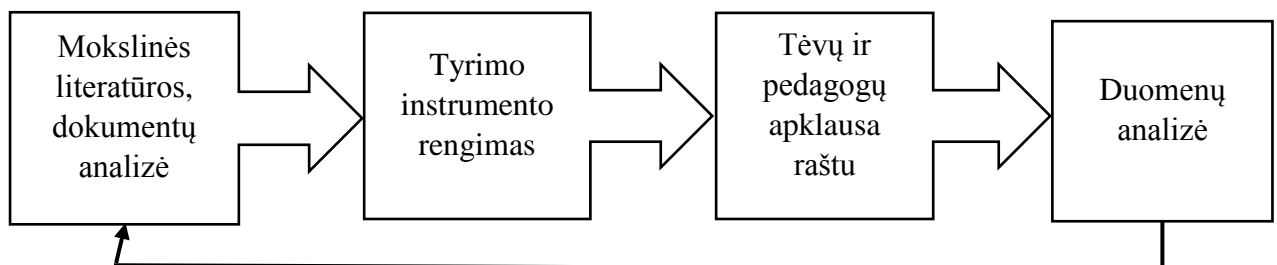
Apibendrinant galima teigti, kad bendradarbiavimo tarp pedagogų ir tėvų esmę sudaro nuoseklus dalyvių įsitraukimas į tarpusavio sąveiką. Bendradarbiavimas yra labai svarbus, kadangi tai vienas iš svarbių ugdymo įstaigos ir tėvų prioritetų, kuris skatina sėkmingą vaiko socialinės kompetencijos ugdymo procesą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir šeimoje, kuriose privalo vyrauti bendri siekiai ir tikslai. Naujos bendravimo su šeima formos padeda tėvams sutelkti dėmesį į vaikus, sustiprinti pasitenkinimo jausmą vaikų auginimo procesu, sustiprinti tėvų tapatybės jausmą. Netradicinės pedagogų bendradarbiavimo formos su tėvais: informacinė-analitinė; poilsinė; pažintinė; vizualinė-informacinė. Tradicinės pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formos: tėvų-darželio lyderių veikla; aktyvūs susirinkimai; konsultacijos; individualus pokalbis; projektai; šventės; individualus darbas; tėvų švietimas; informacijos sklaida; tyrimai; pagalba. Šiuo metu dažniausiai ugdymo įstaiga ir tėvai bendradarbiauja dviem lygiais – instituciniu ir individualiu, tai leidžia užmegzti ryšį, tačiau nevyksta tolimesnė šio ryšio raida ir plėtra.

2. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMO ASPEKTU EMPIRINIS TYRIMAS

2.1. Tyrimo organizavimas

Siekiant atskleisti ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aspektu galimybes buvo atliktas tyrimas.

Tyrimo etapai. Pirmame mokslinio darbo etape buvo analizuojama mokslinė literatūra, šalies švietimo dokumentai bei mokslinė informacija interneto duomenų bazėse. Antrame empirinio tyrimo etape buvo sudarytas tyrimo instrumentas, pasirinktas tyrimo metodas – anketinė apklausa, parengtas tyrimo instrumentas – anketa ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams ir ugdytinių tėvams, atliktas empirinių duomenų rinkimas. Tam, kad tėvai atpažintų sąvoką „mokytoja“, panaudojome ankščiau naudotus terminus „auklėtoja“, kuriuos visuomenė ir dabar plačiai vartoja. Trečiame empirinio tyrimo etape atlikta gautų kiekybinio tyrimo duomenų kiekybinė ir kokybinė analizė bei rezultatų interpretacija, parengtos išvados ir rekomendacijos.

1 pav. Tyrimo seka

Tyrimo vieta ir laikas. Tyrimas atliktas 2019 m. rugsėjo – spalio mėn. trijuose Klaipėdos miesto ir dviejuose Mažeikių miesto darželiuose. Norint įvertinti tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo aspektą, ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinę kompetenciją, buvo atliktas kiekybinis tyrimas.

Tyrimo instrumentas. Siekiant tyrimo tikslo bei remiantis teorine mokslinių šaltinių analize, buvo parengtas tyrimo instrumentas (1, 2 priedas). Anketavimo metodas pasirinktas todėl, kad jis per palyginus trumpą laiką leidžia apklausti daug tiriamųjų, t.y. greitai surinkti daug informacijos, kurią galima apdoroti matematiniais – statistiniais metodais (Bitinas, 2006). Anketos buvo

parengtos remiantis teorinės literatūros šaltinių analize. Anketą ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams sudarė 13 klausimų, o tėvams – 11. Anketą sudarė tokie klausimų blokai:

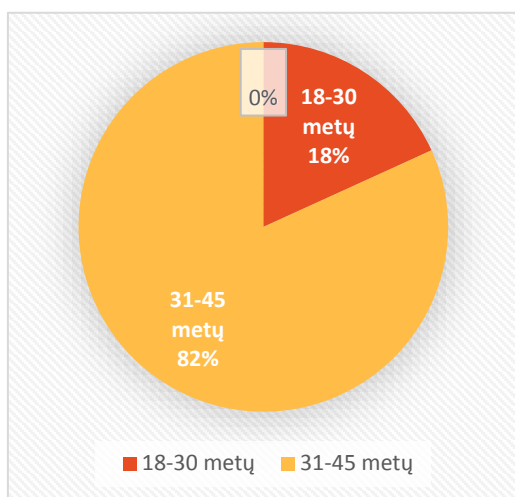
1) Demografinis

2) Klausimų blokas skirtas atskleisti vaikų socialinės kompetencijos ugdymą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

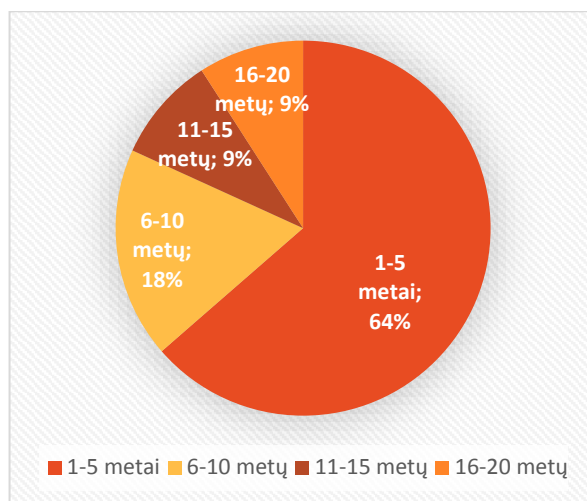
3) Klausimų blokas apie tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą ugdant vaikų socialinę kompetenciją.

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo 50 ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir 50 tėvų. Imties tūris buvo nustatytas tikimybinio – paprastuoju atsitiktiniu būdu, t. y. visi populiacijos elementai turėjo vienodas galimybes patekti į imtį. Tyrime dalyvavo 3 – 6 m. vaikų tėvai bei Klaipėdos ir Mažeikių miestų ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogai. Analizuojant ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo aspektu, operuojama procentinėmis išraiškomis. Lyginami pedagogų ir tėvų anketų duomenys.

Pirmu klausimu ikimokyklinio ugdymo pedagogų anketoje, buvo siekiama išsiaiškinti pedagogų amžių. Daugiausia tyrime dalyvavusių pedagogų buvo 31-45 metų amžiaus (2 pav). Nebuvo nei vieno ikimokyklinio ugdymo pedagogo nuo 46 iki 50 ir daugiau metų. Daugiausia (63,6%) pedagogų darbo stažas buvo nuo 1 iki 5 metų, nuo 6 iki 10 metų 18,2 %, nuo 11 iki 15 metų 9,1% ir nuo 16 iki 20 taip pat 9,1 %. (3 pav.)

2. pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal amžių

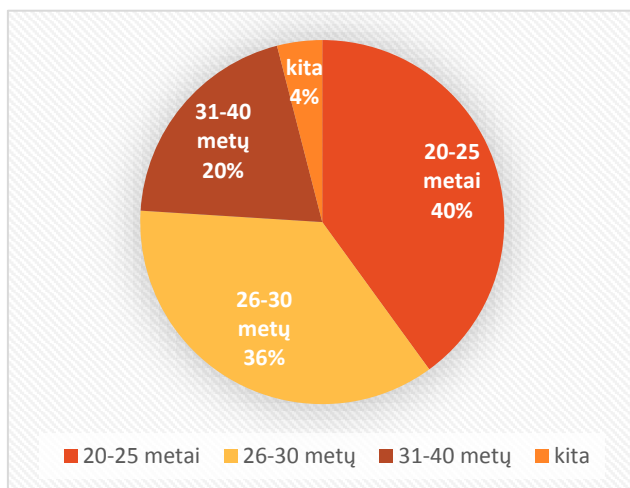

3 pav. Pedagogų pasiskirstymas pagal darbo stažą

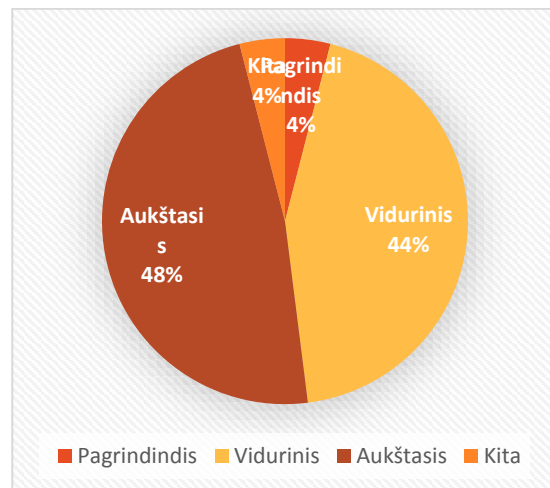
81,8 % apklaustų pedagogų kvalifikacija yra mokytojas, 9,1 % turi vyresniojo mokytojo kategoriją ir 9,1 % metodininko kategoriją. Iš gautų rezultatų matome, kad apklausoje daugiausia dalyvavo jauni pedagogai, neturintys didelės darbo patirties.

Tėvų anketoje pirmu ir antru klausimu buvo siekiama išsiaiškinti tėvų amžių ir išsilavinimą. Apklausoje dalyvavusių tėvų amžiaus vidurkis 28,4 metų. (4 pav.). Daugiausia

apklaustų tėvų 48 % yra su aukštauoju išsilavinimu, 44 % tėvų turi vidurinį išsilavinimą, 4 % turi pagrindinį išsilavinimą, 4 % rinkosi atsakymą „kita“ (5 pav.)

4 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal amžių.

5 pav. Tėvų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Duomenų apdorojimas. Tyrimo metu gauti duomenys buvo apdoroti pasitelkiant matematinės statistikos metodą (duomenys įvertinti procentiškai, naudojant kompiuterinę Microsoft Exel 2013 programą).

2.2. Tyrimo etika

Iki tyrimo atlikimo ir atliekant tyrimą, baigiamojo darbo autorius turi apgalvoti kaip laikysis etikos principų (geranoriškumo, pagarbos asmens orumui, teisingumo, teisės gauti tikslią informaciją, neapsaugotų grupių saugumo) vykdydamas konkrečią tyrimo proceso eigą. Baigiamojo darbo autorius turi nurodyti, kaip įgyvendino tyrimo etikos principus bei pateikti įrodymus. Reikia apmąstyti ne tik tyrimo objektą, tikslą, problemą, tyrimo instrumento turinį, tiriamųjų atrankos kriterijus, bet ir kiekvieną tyrimo proceso etapą per tyrimo etikos principų taikymą (Židžiūnaitė, 2011).

Šio tyrimo duomenys buvo renkami laikantis šių etikos principų:

- Geranoriškumo principas. Anketose esantys klausimai bei atsakymų variantai nesudaro prielaidų respondentams prarasti privatumo. Prieš išdalinant anketas, tiriamieji buvo informuoti, kad jų dalyvavimas apklausoje yra asmeninis apsisprendimas ir jie gali nedalyvauti tyrime arba nutraukti dalyvavimą tyrime bet kurie metu.
- Pagarbos orumui principas. Tiriamiesiems buvo suprantamai paaiškintas tyrimo tikslas, eiga ir sąlygos. Gautas žodinis kiekvieno respondento sutikimas dalyvauti tyrime.
- Teisingumo principas. Anketose, kurios buvo pateiktos tiriamiesiems, nėra asmeninės informacijos, kuri leistų atpažinti konkretų asmenį bei organizaciją, kurią asmuo atstovauja ar

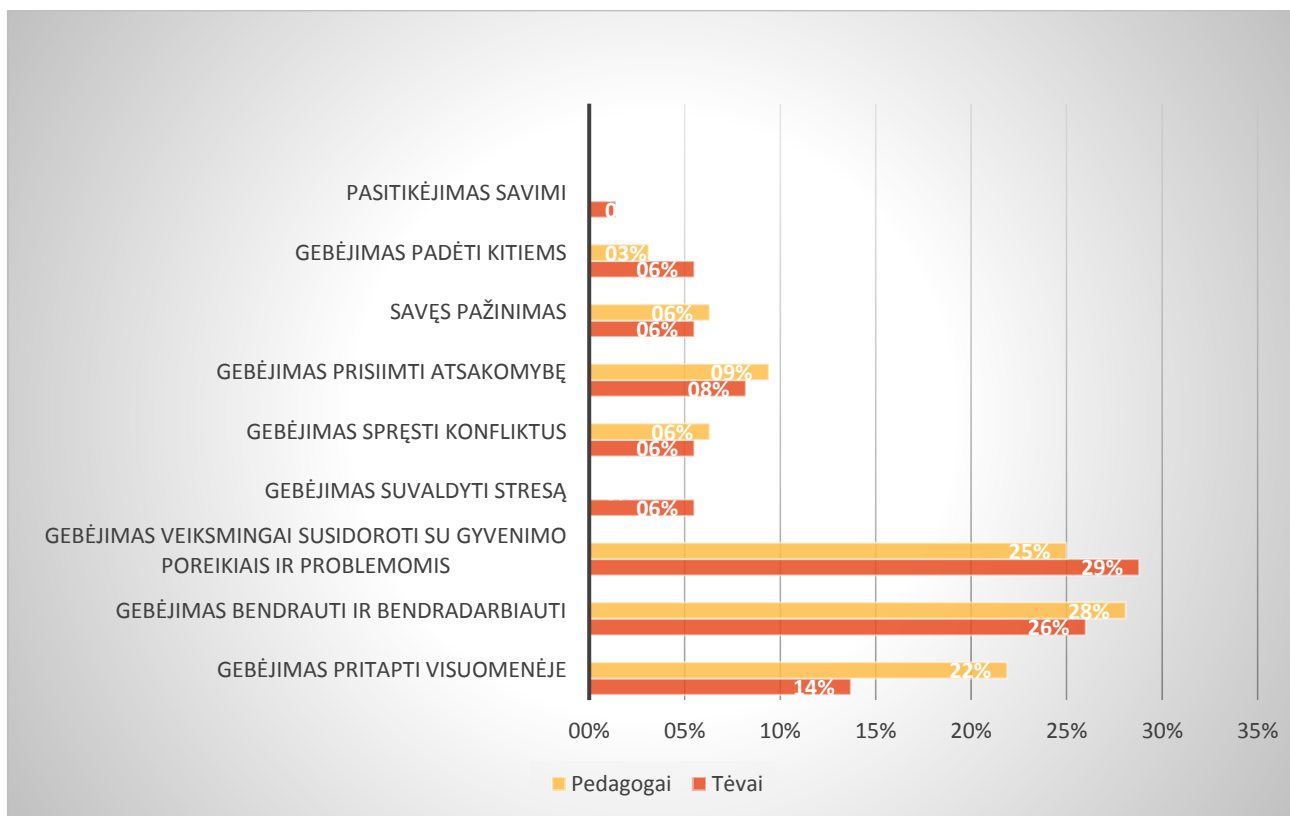
kurioje asmuo dirba. Baigiamajame darbe pateikiant tyrimo rezultatus, respondentų charakteristikos pristatomos, pateikiant apibendrintą statistinę informaciją.

- Teisės gauti tikslią informaciją principas. Prieš pildant anketas, tiriamiesiems paaiškinta, kad dalyvavimas tyrime nedaro įtakos jų darbiniam statusui, nekelia jokios rizikos, respondentų neklausama individuali informacija ir taip užtikrinamas anonimiškumas. Respondentai anketą galėjo užpildyti namuose, todėl anketos pabaigoje buvo nurodyti kontaktiniai duomenys (jei tiriamiesiems kiltų klausimų dėl anketos turinio). Taip pat respondentai informuoti, kad tyrimo rezultatai bus skelbiami baigiamajame darbe bei tiriamiesiems bus galima susipažinti su galutine tyrimo ataskaita.

- Neapsaugotų tiriamųjų grupių saugumo principas. Tyrime dalyvavo konkrečios profesijos atstovai – darželyje dirbantys pedagogai, todėl jiems buvo garantuotas konfidencialumas bei anonimiškumas. Buvo gautas žodinis leidimas atlikti apklausą iš kiekvienos ikimokyklinio ugdymo įstaigos vadovo.

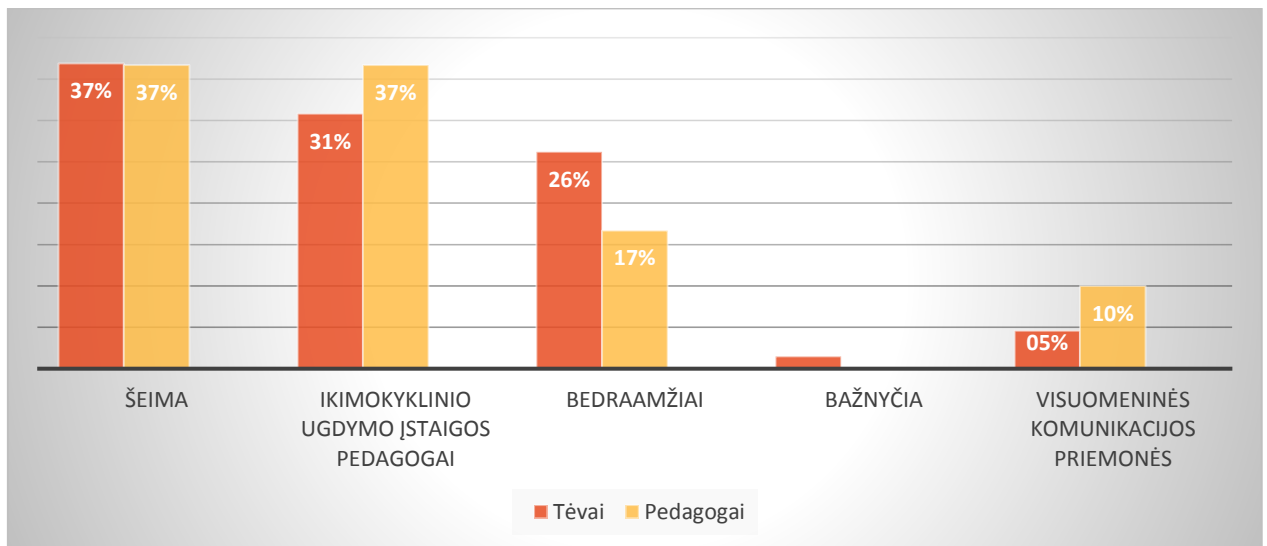
2.3. Pedagogų ir tėvų nuomonės apie ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes bendradarbiaujant pedagogams ir tėvams tyrimo rezultatų analizė

Tyrimo metu tėvų ir pedagogų buvo klausiama, kaip jie supranta, kas tai yra socialinė kompetencija. Iš anketoje pateiktų atsakymų, buvo galima pasirinkti nuo 1 iki 3 jiems tinkamų atsakymus. Tyrimu nustatyta, kad dauguma pedagogų (28,1%) mano, jog socialinė kompetencija – tai gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, 25% tyrimo dalyvių pedagogų mano, kad tai gebėjimas veiksmingai susitvarkyti su gyvenimo poreikiais ir problemomis, 21,9% mano, kad tai gebėjimas pritaipiti visuomenėje. Tuo tarpu 28,8% tyrimo dalyvavusių tėvų mano, kad socialinė kompetencija – tai gebėjimas veiksmingai susidoroti su gyvenimo poreikiais ir problemomis, 26% mano, kad tai gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, 13,7% teigė, kad tai gebėjimas pritaipiti visuomenėje. Kaip matome, tyrime dalyvavusių pedagogų ir tėvų nuomonės nelabai išsiskyrė (žr. 6 pav.).

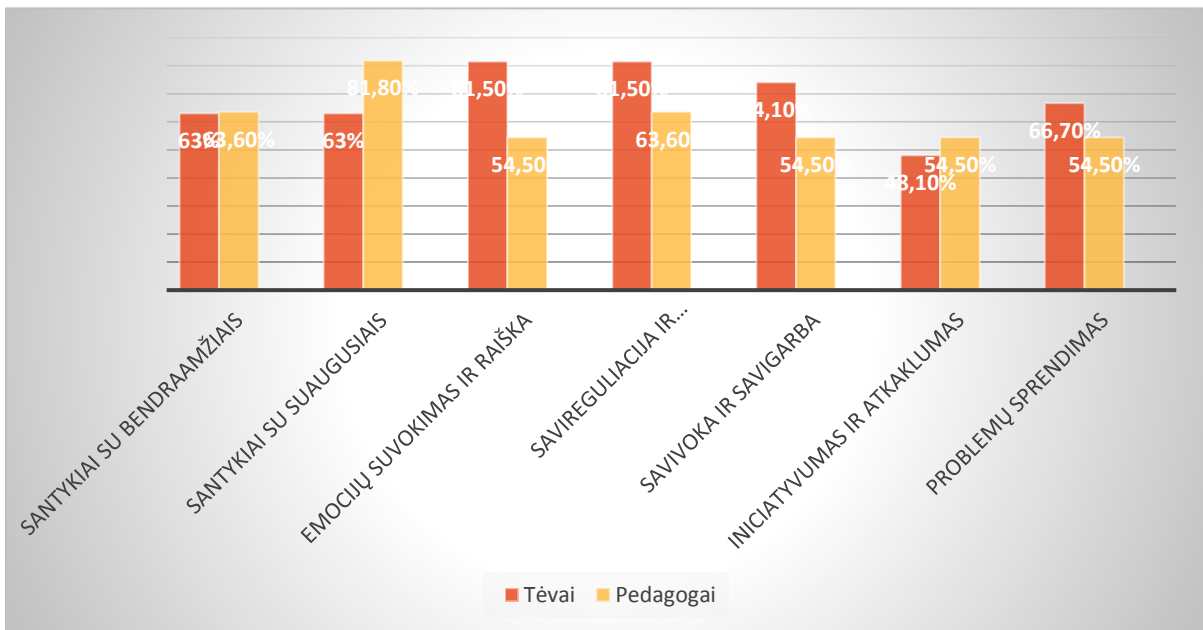
6 pav. Socialinės kompetencijos samprata

Pasak G. Kvieskienės (2005), didžiausią įtaką ugdant socialinę kompetenciją daro šeima, mokykla, bendraamžiai, darbas, religija ir visuomenės komunikacijos priemonės. Tyrimo metu tėvų ir pedagogų buvo teirautasi, kaip jie mano, kas turi įtakos ugdant vaikų socialinę kompetenciją. Pedagogai ir tėvai galėjo pasirinkti nuo 1 iki 3 jiems pateiktų atsakymo variantų arba įrašyti savo. Tyrimo duomenys atskleidė, kad tėvų (36,9%) ir pedagogų (36,7%) nuomonės sutapo – didžiausią įtaką, jų manymu, socialinės kompetencijos ugdymui turi šeima. Taip pat 36,7% pedagogų mano, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogai turi tokią pat įtaką, ugdant vaikų socialinę kompetenciją, kaip ir šeima. 26,2% tėvų mano, kad socialinės kompetencijos ugdymui įtakos turi bendraamžiai, tam pritaria ir 16,7% pedagogų. Pasak G. Kvieskienės (2005) vaikai, kuriems leidžiama be saiko žiūrėti televizijos laidas, žaisti kompiuterinius žaidimus, ar naršyti internete pasižymi lėtesne kognityvine branda, yra įtarūs ir nepasitiki išoriniu pasauliu, agresyvūs, blogiau adaptuojasi mokykloje, negu kiti bendraamžiai. Šis tyrimas parodė, kad tik 10% iš apklausoje dalyvavusių pedagogų ir 4,6% tėvų mano, kad visuomeninės komunikavimo priemonės turi įtakos ugdant vaikų socialinę kompetenciją. Tyrime dalyvavę tiek pedagogai, tiek ir tėvai mano, kad bažnyčia nedaro įtakos vaikų socialinių įgūdžių ugdymui (žr. 7 pav.).

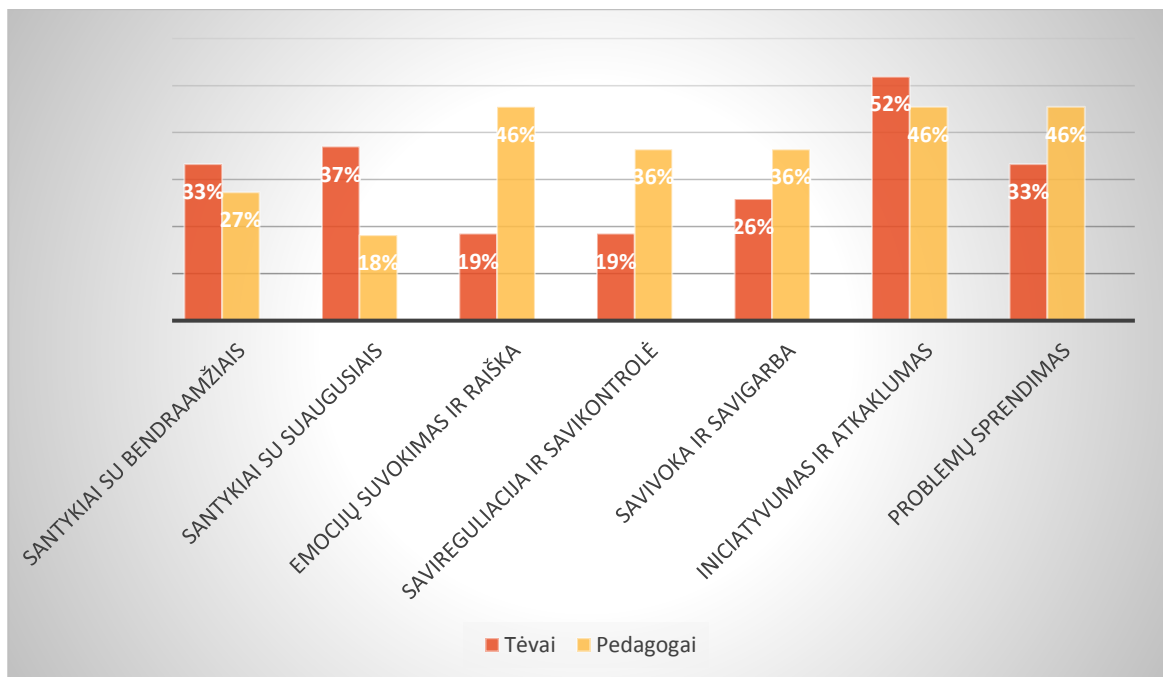

7 pav. Veiksniai įtakojantys vaikų socialinių įgūdžių ugdymą.

Remiantis *Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis* (2014) anketose buvo išskirtos septynios ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinio gyvenimo sritys. Tėvų ir pedagogų buvo paprašyta įvertinti, kaip labai svarbu ugdyti pateiktas socialinio gyvenimo sritis. Respondentams reikėjo pasirinkti: *labai svarbu, svarbu, nelabai svarbu, nesvarbu, visai nesvarbu*. Tyrimo duomenys atskleidė, kad 81,8% apklaustų ikimokyklinio ugdymo pedagogų mano, kad svarbiausia socialinio gyvenimo sritis, kurią reikia ugdyti yra santykiai su suaugusiais, tuo tarpu vos daugiau nei pusė tėvų mano, kad šią sritį labai svarbu ugdyti. 81,5% apklaustų tėvų mano, kad labai svarbu ugdyti emocijų suvokimą ir raišką, taip pat savireguliaciją ir savikontrolę, tuo tarpu pusė pedagogų mano, kad labai svarbu ugdyti šias sritis. 63% pedagogų ir tėvų mano, kad labai svarbu ugdyti santykių su bendraamžiais sritį. Pusė respondentų galvoja, kad labai svarbu ugdyti iniciatyvumą, atkaklumą ir gebėjimą spręsti problemas. 3,7% tėvų ir 9,1% pedagogų mano, kad nelabai svarbu ugdyti vaikų santykius su bendraamžiais. 9,1% pedagogų teigia, kad nelabai svarbu ugdyti vaikų savivoką ir savigarbą. Respondentai galvoja, kad nėra sričių, kurios būtų nesvarbios arba visai nesvarbios. Visi tyrimo metu gauti duomenys pateikiami 8 ir 9 paveiksluose.

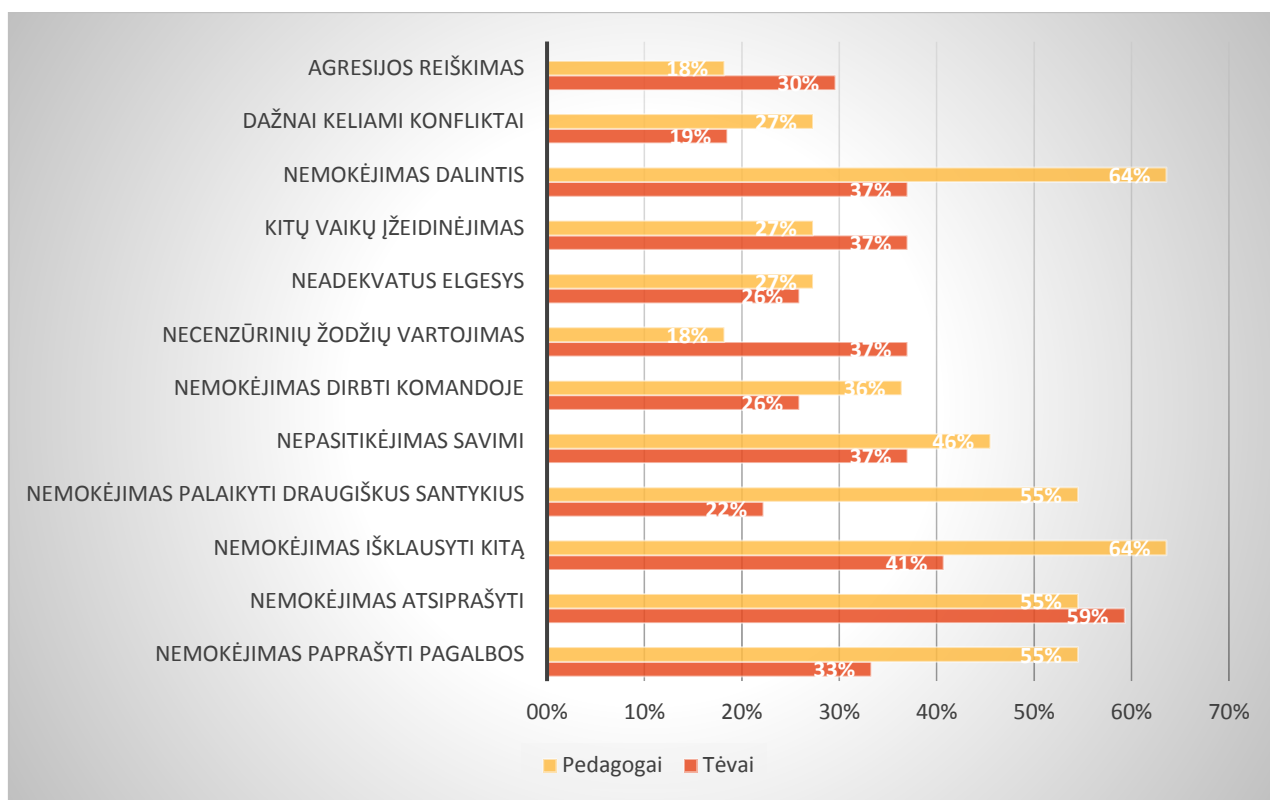
8 pav. Socialinio gyvenimo sritys, kurias labai svarbu ugdyti.

9 pav. Socialinio gyvenimo sritys, kurias svarbu ugdyti

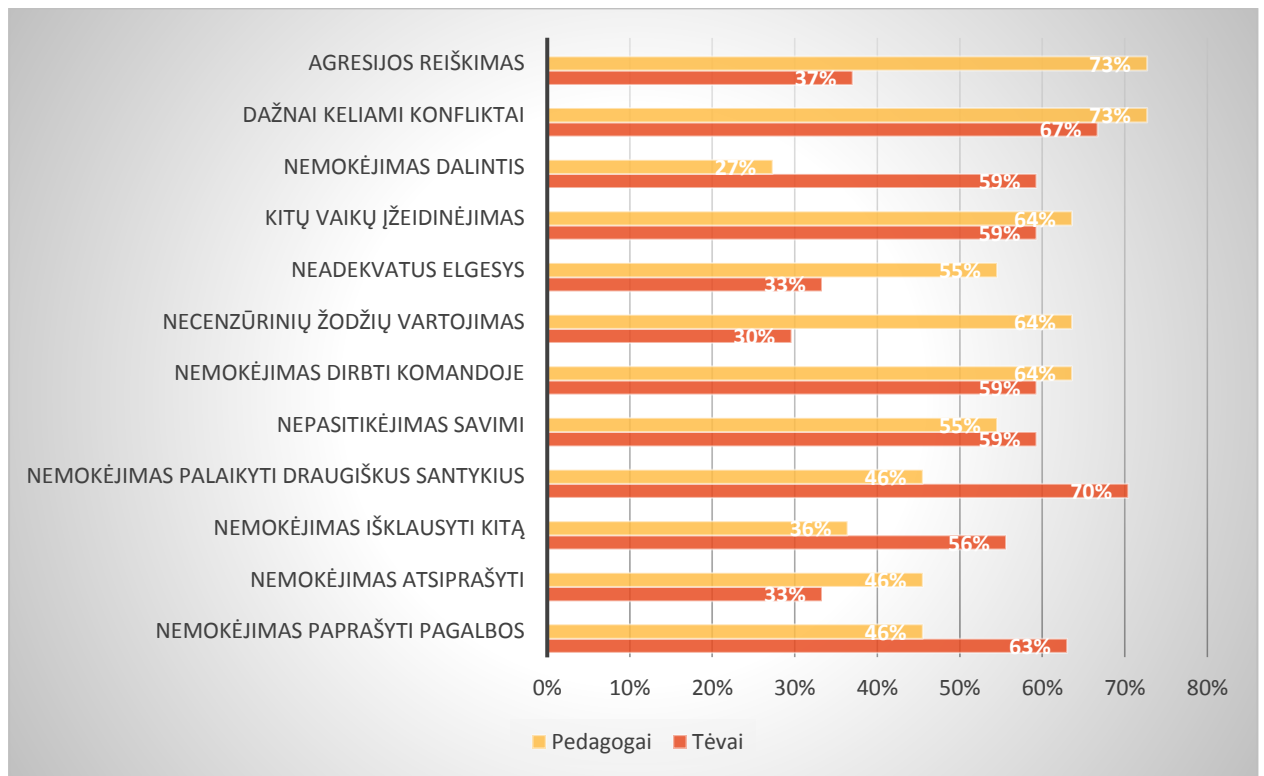
Atliekant tyrimą, respondentų buvo paprašyta įvertinti, kaip dažnai jie susiduria su pateiktomis socialinės kompetencijos ugdymo problemomis. Reikėjo įvertinti pateiktas problemas pagal dažnumą. 63,6% tyrime dalyvavusių pedagogų dažnai susiduria su tuo, kad vaikai nemoka dalintis ir nemoka išklausti kitą. Tuo tarpu atitinkamai tik 37% ir 40% tyrime dalyvavusių tėvų dažnai susiduria su šiomis problemomis. Beveik pusė tyrime dalyvavusių pedagogų dažnai susiduria su vaikų nepasitikėjimu savimi, nemokėjimu palaikyti draugiškus santykius, nemokėjimu atsiprašyti ir paprašyti pagalbos. Analizuojant gautus duomenis, matome, kad tėvai dažnai nesusiduria su

išvardintomis socialinės kompetencijos ugdymo problemomis. Daugiausia (40,7%) tyrime dalyvavusių tėvų susiduria su vaikų nemokėjimu išklaustyti kitą (žr. 10 pav.).

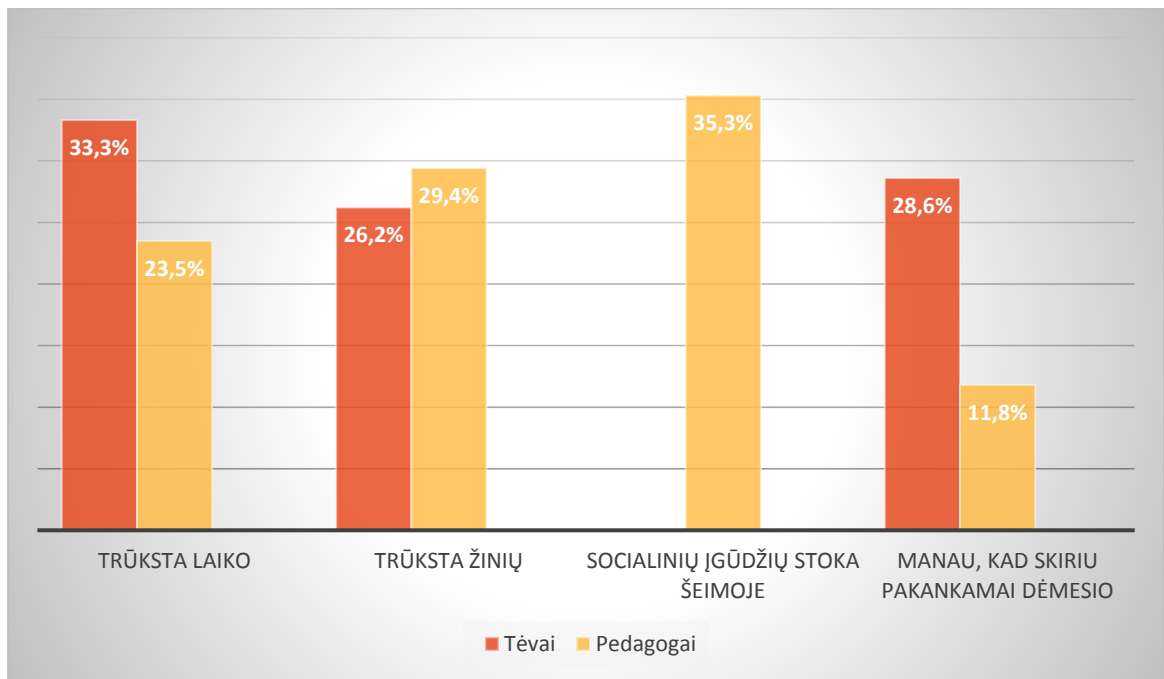
10 pav. Respondentų nurodytos dažnos socialinės kompetencijos ugdymo problemos

Tyrimas taip pat parodė, kad 72,7% pedagogų retai susiduria su vaikų agresijos reiškimu ir dažnai keliamais konfliktais. 63,6% tyrime dalyvavusių pedagogų retai susiduria su kitų vaiku įžeidinėjimu, necenzūrinių žodžių vartojimu, nemokėjimu dirbti komandoje. Tai rodo, kad vaikai ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra tolerantiški, ugdosi gebėjimą dirbti komandoje. Pusė apklaustų pedagogų retai susiduria su vaikų neadekvačiu elgesiu, nepasitikėjimu savimi ir su nemokėjimu palaikyti draugiškus santykius. Rečiausiai (27,3%) tyrime dalyvavę ikimokyklinio ugdymo pedagogai susiduria su vaikų nemokėjimu dalintis. 70,4% tyrime dalyvavusių tėvų teigė, kad retai susiduria su vaikų nemokėjimu palaikyti draugiškus santykius, taip pat mano ir 45,5% pedagogų. Beveik pusė tyrime dalyvavusių tėvų retai susiduria su išvardintomis socialinės kompetencijos ugdymo srities problemomis. 37% tėvų retai susiduria su agresijos reiškimu, 27% su necenzūrinių žodžių vartojimu ir 33% su vaikų nemokėjimu atsiprašyti (11 pav.).

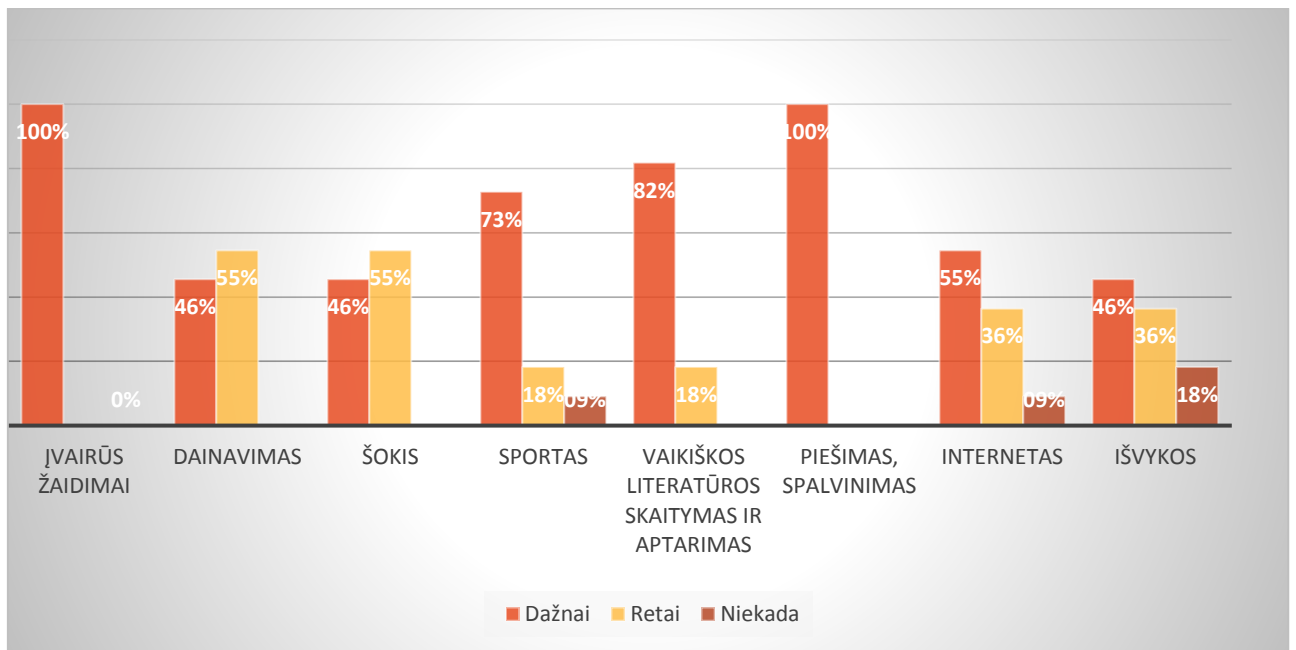
11 pav. Respondentų nurodytos retesnės socialinės kompetencijos ugdymo problemos

Atliekant tyrimą, į klausimą, kokios yra pagrindinės priežastys, neleidžiančios skirti pakankamai dėmesio vaikų socialinės kompetencijos ugdymui, 35,3% pedagogų atsakė, kad tai – socialinių įgūdžių stoka šeimoje. Dauguma tyrime dalyvavusių tėvų (33,3%) pakankamai dėmesio socialinės kompetencijos ugdymui skirti trukdo laiko stoka. Trečdaliui tyrime dalyvavusių tėvų ir pedagogų trūksta žinių apie socialinės kompetencijos ugdymo galimybes. Remianti T. Bandy ir A. Moore (2011) atliktu tyrimu, atskleidžiančiu, kad tinkamas socialinės kompetencijos ugdymas vaikystėje turi didelę įtaką suaugusio žmogaus gyvenime, siūloma vaikų socialinę kompetenciją pripažinti, kaip esminę bet kurioje normalioje kultūroje. Šis tyrimas atskleidė, kad 28,6% tėvų ir 11,8% pedagogų mano, kad šios vaikų kompetencijos ugdymui skiria pakankamai dėmesio (12 pav.).

12 pav. Veiksniai, trukdantys skirti pakankamai dėmesio vaikų socialinės kompetencijos ugdymui

Ikimokyklinio ugdymo metodinėse rekomendacijose (2014), teigiama, kad pedagogai ugdydami vaikus turėtų atsižvelgti į „interneto amžiaus“ vaikų ypatumus, tam kad geriau pritaikytų ugdymo turinį vaikų poreikiams ir mokymosi stiliumi. Tyrimo metu pedagogų buvo klausiamą nuomonės apie tai, kokius ugdymo būdus ir kaip dažnai jie naudoja ugdydami vaikų socialinę kompetenciją. Tyrimo duomenys parodė, kad visi tyrime dalyvavę ikimokyklinio ugdymo pedagogai naudoja įvairius žaidimus, nes tai pagrindinė ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo forma. V. Aramavičiūtė, P. Jasiūnaitė, (2011) teigia, kad ikimokykliniame amžiuje žaidimas yra kaip daugiavertis fenomenas, turi keleriopą paskirtį, aprėpiančią ne tik tam tikrų vaiko fizinių ir psichinių galių lavinimą, dalykinių žinių ir įgūdžių įgijimą, netinkamų poelgių koregavimą, bet ir vertybių ugdymą. Emocinė vaiko vystymosi sritis tiesiogiai yra susijusi su žmogaus socialiniu vystymusi. Pedagogai (100%) socialinę kompetenciją ugdo per piešimo veiklas. 81,8% tyrime dalyvavusių pedagogų dažnai skaito vaikišką literatūrą ir ją aptaria. 72,7% respondentų teigė, kad dažnai ugdo socialinę kompetenciją per sportinę veiklą. Šokį, dainavimą, internetą ir išvykas dažnai naudoja pusė apklaustų ikimokyklinio ugdymo pedagogų. Sporto veiklos ir interneto niekada nenaudoja 9,1%, o išvykų 18,2% pedagogų (13 pav.). Tyrimas atskleidė, kad dauguma ikimokyklinio ugdymo pedagogų dažniausiai naudoja tradicinius ugdymo metodus.

13 pav. Pedagogų taikomi vaikų socialinės kompetencijos ugdymo būdai

Vaikui, lankančiam ikimokyklinio ugdymo įstaigą, jo ugdymo procese nuolatos yra reikšmingos, sąveikaujančios ir viena kitą įvairiapusiškai papildančios dvi institucijos – šeima ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Glaudus ryšys tarp tėvų, kaip švietimo paslaugų vartotojų, ir ikimokyklinės ugdymo institucijos, kaip švietimo paslaugų teikėjos, yra labai svarbus vaikų visuminiam ugdymui (Kovienė, 2017). Vykdam tyrimą, respondentų buvo prašoma išreikšti sutikimą arba ne su teiginiais apie pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo svarbą bei kiekvienos institucijos vaidmenį, ugdant vaikus (žr. 1 lentelę).

Bendradarbiavimo tarp pedagogų ir tėvų svarba, ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus

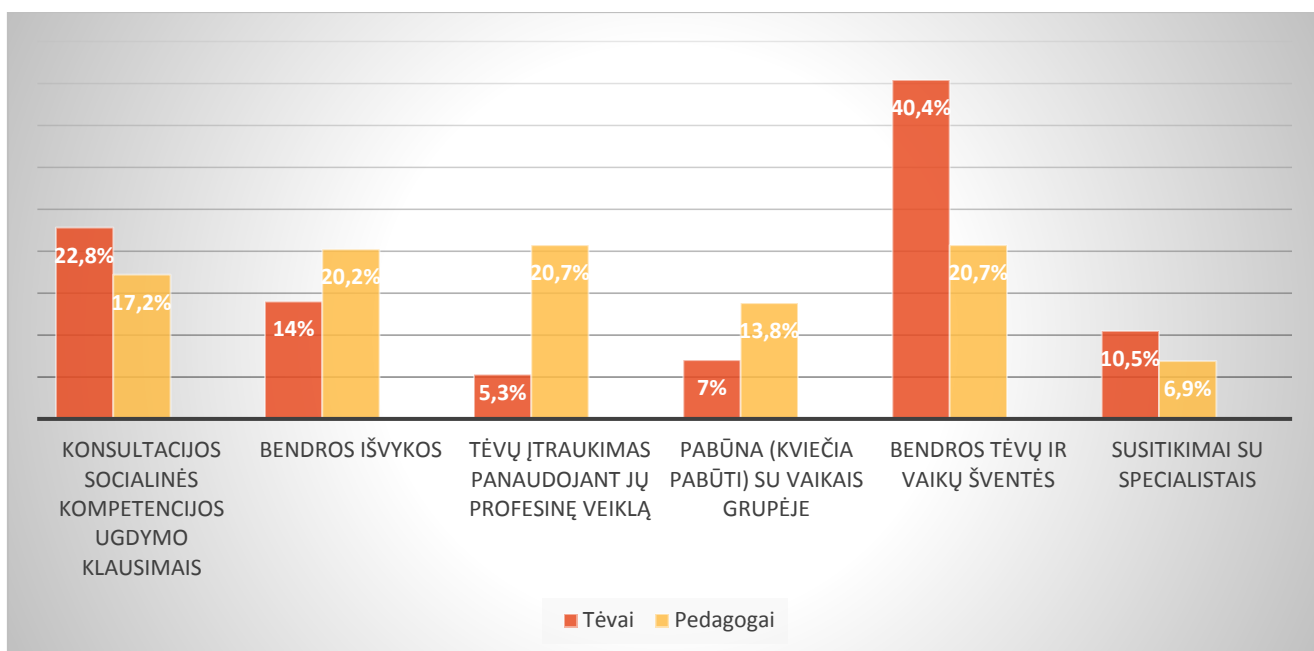
(p. – pedagogai; t. – tėvai)

Teiginiai	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.
	Visiškai sutinku(%)		Sutinku (%)		Iš dalies sutinku(%)		Nesutinku (%)		Visiškai nesutinku (%)	
Šeima turi didžiausią įtaką ugdant vaikų socialinę kompetenciją ir yra svarbiausia ugdytoja	51,0	51,8	31,4	39,3	11,8	7,1	5,9	1,8	0	0
Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko socialinės kompetencijos ugdymą šeimoje	78,4	33,9	17,6	46,4	0	8,9	3,9	10,7	0	0
Tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojomis norėdami skatinti vaikų socialinį ugdymą	17,6	33,9	33,3	39,3	31,4	17,9	0	8,9	0	0
Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaikų socialinę kompetenciją	66,7	46,4	27,5	32,1	0	14,3	5,9	7,1	0	0

Tyrimo rezultatų analizė, šeimos ir pedagogų kaip bendradarbiavimo subjektų aspektu, atskleidė, kad remiantis, tyrime dalyvavusių tėvų ir ikimokyklinio ugdymo pedagogių nuomonėmis, tiek pedagogai, tiek tėvai yra bendradarbiavimo proceso subjektai. Pozicijai, kad šeima turi didžiausią įtaką skatinant vaikų socialinės kompetencijos raidą ir yra svarbiausia ugdytoja, pritarė 51% tyrime dalyvavusių pedagogų, tuo tarpu, kad patys tėvai taip pat yra bendradarbiavimo subjektai ir turi didžiausią įtaką skatinant vaikų socialinės kompetencijos raidą ir yra svarbiausia ugdytoja, tvirtino 51,8% šios tiriamųjų grupės respondentų. O. P. Herrell (2011) teigia, kad vaikas, augdamas šeimoje, perima tėvų gyvenimo būdą, tačiau ne kiekvienoje šeimoje vaikas gauna pakankamai žinių socialinėje srityje. Tuomet į pagalbą turi ateiti ikimokyklinė ugdymo įstaiga. Tyrime dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo pedagogių atsakymai parodė, kad 78,4% pedagogų laikosi požiūrio, jog ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko socialinės kompetencijos ugdymą šeimoje ir 66,7% šios grupės respondentų išreiškė nuostatą, kad pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaikų socialinę kompetenciją. 17,6% tyrime dalyvavusių pedagogų nesutinka, kad tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojomis norėdami skatinti vaikų socialinės kompetencijos ugdymą.

Pasak I. Leliūgienės ir G. Simanavičiūtės (2010) tėvų ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimas yra vienodais reikalavimais ir žiniomis pagrįstas mokyklos ir tėvų pedagoginis

poveikis vaikui, susitarimas svarbiausiais auklėjimo klausimais, siekiant išvengti įvairių socialinių problemų arba su jau atsiradusiomis efektyviai susidoroti. Tyrimo metu respondentų buvo klausiama, kaip jie įtraukia ar yra įtraukiami ar patys įsitraukia į vaikų socialinės kompetencijos ugdymą. Buvo galima pasirinkti nuo 1 iki 3 tyrimo dalyviams tinkančių atsakymų. Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiausia (40,4%) tėvų dalyvauja bendrose tėvų ir vaikų šventėse. 22,8% tėvų konsultuojasi socialinės kompetencijos ugdymo klausimais. Pedagogų bendradarbiavimo su tėvais būdai pasiskirstė labai panašiai: 20% tyrime dalyvavusių pedagogų naudoja bendras išvykas ir šventes. Gana ženkliai išsiskyrė respondentų nuomonės dėl tėvų įtraukimo į vaikų socialinės kompetencijos ugdymą per tėvų profesinę veiklą: 20% pedagogų teigė, kad jie tai daro ir tik 5% tėvų sako, kad taip įsitraukia į ugdymo procesą. 10,5% tyrime dalyvavusių pedagogų organizuoja įvairius susitikimus su specialistais (žr. 14 pav.).

14 pav. Tėvų ir pedagogų nurodyti bendradarbiavimo būdai

Tyrimo metu buvo prašoma tyrimo dalyvių išreikšti savo sutikimą dėl pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo eigoje iškylančių problemų ar įrašyti jiems žinomas. Respondentų atsakymai pateikiami 2 lentelėje.

Respondentų nurodytos bendradarbiavimo problemos (p. – pedagogai; t. – tėvai)

Teiginiai	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.	p.	t.
	Visiškai sutinku(%)		Sutinku (%)		Iš dalies sutinku (%)		Nesutinku (%)		Visiškai nesutinku (%)	
Negatyvus tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus	7,8	28,6	21,6	26,8	29,4	8,9	27,5	28,6	13,7	7,1
Tėvai nemano, kad bendradarbiavimas su ugdymo institucijos pedagogais yra svarbus ir reikšmingas	7,8	23,2	31,4	28,6	27,5	14,3	21,6	19,6	11,8	14,3
Tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje	15,7	19,6	51,0	42,9	27,5	17,9	5,9	12,5	0	7,1
Tėvai mano, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis pedagogai, o ne tėvai	19,6	14,3	31,4	23,2	43,1	19,6	5,9	33,9	0	8,9
Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą	0	1,8	11,8	7,1	19,6	21,4	62,7	60,7	5,9	8,9
Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus	0	1,8	5,9	7,1	17,6	26,8	68,6	50,0	7,8	14,3
Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje	0	0	2,0	1,8	11,8	21,4	60,8	42,9	25,5	33,9

2 lentelėje pateikta respondentų nuomonė apie bendradarbiavimo problemas pasiskirstė gan panašiai. Dauguma apklaustųjų nesutinka, kad pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą ir, kad pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo būdus ir metodus. E. Westergard (2013) teigimu, pedagogas dažniausiai tiki šeimos partneryste ir pripažįsta jų požiūrį, tačiau jiems būna sunku rasti būdų, kaip įtraukti šeimą į bendradarbiavimą, be to kartais pasitaiko tokių atvejų, kaip tėvų nenoras bendradarbiauti arba neturėjimas laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje. 51% tyrime dalyvavusių pedagogų ir 42,9% tėvų pritaria, kad tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veiklose. 31,4% tyrime dalyvavusių tėvų sutinka, su teiginiu, jog ugdymo veikla turi rūpintis auklėtoja, o ne tėvai, su šiuo teiginiu iš dalies sutinka 43,1% pedagogų. Gauti tyrimo rezultatai atliepia R. Breidokienės ir S. Ignatovičienės (2015) teiginiais, kad tėvai ir pedagogai teigiamai vertina galimybę bendradarbiauti ugdymo procese, tačiau pedagogai nemano, kad aktyvus tėvų dalyvavimas ir bendradarbiavimas ugdant vaiką yra būtinas. Galime pastebėti, kad toks požiūris gali trukdyti siekti sėkmingo bendradarbiavimo.

Tyrimo metu respondentų buvo prašoma pateikti savo nuomonę apie tai, ką jie galėtų rekomenduoti vaikų socialinės kompetencijos ugdymui ar šio ugdymo gerinimui. Savo rekomendacijas pateikė keturi ikimokyklinio ugdymo pedagogai:

- *Daugiau laiko ir dėmesio skirti bendradarbiavimui su tėvais, globėjais, socialiniais partneriais;*
- *Daugiau lavinamųjų, loginių žaidimų daželyje ir namuose;*
- *Skirti vaikams daugiau dėmesio, nes svarbiausia vaikams įgyjant socialines kompetencijas, mano nuomone, yra šeima;*
- *Socialinius įgūdžius reikia ugdyti bendradarbiaujant su ugdytinio šeima. Pasidalinti gerąją patirtimi su šeima.*

22 tėvai iš visų tyrime dalyvavusių tėvų parašė, ką rekomenduotų pedagogams. Dauguma iš į šį klausimą atsakiusių tėvų rašė, kad *viskas gerai, ikimokyklinio ugdymo įstaigoje nieko netrūksta, ugdymo pakanka*. Nemaža dalis tyrime dalyvavusių tėvų norėtų nuoširdesnio pedagogų ir tėvų bendravimo: daugiau kalbėtis su vaikais bei jų tėveliais; daugiau nuoširdaus bendravimo, o ne nurodinėjimų; atviresnio bendravimo ir bendradarbiavimo. Taip pat tyrime dalyvavę tėvai teigė, kad reikėtų:

- *skirti daugiau dėmesio socialinei kompetencijai ugdyti per žaidimų formą, aiškinant vaikams kas gerai ir blogai, leidžiant jiems tai suvokti patiems;*
- *padėti vaikui labiau suprasti apie gyvenimo, bendravimo sunkumus ir jų sprendimo būdus;*
- *daugiau specialistų paskaitų šia tema su pedagogais, vaikais ir jų tėvais;*
- *daugiau pažintinės veiklos vaikams;*
- *žaidimo forma mokyti darbo grupėse, pagarbos ir tolerancijos vieni kitiems;*
- *padėti įgyti įgūdžius, kuriuos galėtų pritaikyti šiuolaikiniame gyvenime, taip pat su bendraamžiais ir suaugusiaisiais.*

2.4. Tyrimo rezultatų apibendrinimas

Apibendrinant galima teigti, kad: 28,1% tyrime dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo pedagogų nuomone, socialinė kompetencija – tai gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti. 28,8% tyrime dalyvavusių tėvų nuomone – tai gebėjimas veiksmingai susidoroti su gyvenimo poreikiais ir problemomis.

Respondentų nuomonės apie tai, kas turi įtakos ugdant vaikų socialinę kompetenciją, sutapo – didžiausią įtaką vaikų socialinės kompetencijos ugdymui, tyrimo dalyvių nuomone, turi šeima (taip manančių pedagogų buvo 36,7% ir tėvų – 36,9%); mažiausią – visuomeninės komunikavimo priemonės. 36,7% pedagogų mano, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogai turi tokią pat įtaką, ugdant vaikų socialinę kompetenciją, kaip ir šeima. 26,2% tėvų mano, kad socialinės kompetencijos ugdymui įtakos turi bendraamžiai.

Tyrimo dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo pedagogų nuomone (81,8%), svarbiausia vaikų socialinio gyvenimo sritis, kurią reikia ugdyti yra santykiai su suaugusiais. Tyrimo dalyvavę tėvai (81,5%) mano, kad svarbiausia ugdyti vaikų emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją ir savikontrolę. 63% pedagogų ir tėvų mano, kad labai svarbu ugdyti santykių su bendraamžiais sritį.

Tyrimo dalyvavę tėvai (40,7%) ir pedagogai (63,6%) nurodė, kad dažniausiai susiduria su tuo, kad vaikai nemoka išklausti kitą. Pedagogai retai (72,7%) susiduria su vaikų agresijos reiškimu ir dažnai keliamais konfliktais. Tėvai retai (70,4%) susiduria su vaikų nemokėjimu palaikyti draugiškus santykius.

78,4% pedagogų visiškai pritaria teiginiui, kad ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko socialinį ugdymą šeimoje, su šiuo teiginiu visiškai sutinka tik trečdalis tėvų. Tėvų nuomone, šeima turi didžiausią įtaką skatinant vaikų socialinės kompetencijos raidą ir yra svarbiausia ugdytoja (51,8%). I. Lemežytė I. (2012) teigia, kad per visą vaiko ikimokyklinio amžiaus tarpsnį didžiausia atsakomybė tenka tiek tėvams, tiek pedagogams. Ketvirtadalis pedagogų nesutinka su teiginiu, kad tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojomis norėdami skatinti vaikų socialinės kompetencijos ugdymą. 90,2% proc. pedagogų bendravimo procesą reikšmingu laiko todėl, kad šeimos ir darželio bendradarbiavimas padeda harmoningai ugdyti vaiką, tėvai taip pat mano, kad tai svarbu (62,5%).

Tyrimo dalyvavę tėvai (33,3%) teigė, kad jiems trūksta laiko, kad galėtų skirti pakankamai dėmesio vaikų socialinės kompetencijos ugdymui. Tyrimo dalyvavę pedagogai (35,3%) nurodė, kad jiems ugdyti vaikų socialinę kompetenciją trukdo vaikų socialinių įgūdžių stoka šeimoje. Trečdaliui tėvų ir pedagogų trūksta žinių apie socialinės kompetencijos ugdymą, tačiau tik 10% apklaustų pedagogų nurodė, kad organizuoja susitikimus tėvams su specialistais. 28,6% tėvų ir 11,8% pedagogų mano, kad šios vaikų kompetencijos ugdymui skiria pakankamai dėmesio

I. Leliūgienė ir G. Simanavičiūtė (2010) teigia, kad tėvų ir ugdymo įstaigos bendradarbiavimas yra vienodais reikalavimais ir žiniomis pagrįstas mokyklos ir tėvų pedagoginis poveikis vaikui, susitarimas svarbiausiais auklėjimo klausimais, siekiant išvengti įvairių socialinių problemų arba su jau atsiradusiomis efektyviai susidoroti. Tyrimas atskleidė, kad visi ikimokyklinio ugdymo pedagogai naudoja įvairius žaidimus socialinės kompetencijos ugdymui. Tėvai (40,4%) dažniausiai įsitraukia į vaikų ugdymą dalyvaudami bendrose tėvų ir vaikų šventėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Respondentai sutinka, kad viena iš pagrindinių bendradarbiavimo problemų yra tėvų neturėjimas laiko dalyvauti ugdymo veikloje (51% – pedagogai; 42,9% – tėvai). Trečdalis pedagogų sutinka, kad bendradarbiavimą su šeima apsunkina tėvų požiūris, jog ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje turi rūpintis auklėtoja, o ne tėvai, tačiau 33,9% tėvų šiam teiginiui nepitaria. Abi tiriamųjų grupės (62,7% pedagogų ir 60,7% tėvų) nesutinka, kad bendradarbiavimo problemos atsiranda dėl to, kad pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą ir dėl to, kad pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje.

DISKUSIJA

G. Cleveland, C. Corter, J. Pelletier ir kt. (2006) teigia, kad vaikų socialinės kompetencijos ugdymui didžiausią įtaką daro šeima. Tai nurodo ir progresyvistinė ugdymo teorija (Ž. Ž. Ruso, F. Friobelis ir kt.), kurios vienas iš pagrindinių išskiriamų ugdymo principų yra rėmimasis šeima, reikalaujant, kad tėvai būtų tiesioginiai mokymo proceso dalyviai, drauge su pedagogais sprendžiantys vaikų ugdymo problemas, vertindami ugdymo įstaigos darbą, sprenddami, ko ir kiek vaikus mokyti (Bitinas, 2013). Ikimokyklinio ugdymo įstaiga ugdant vaikų socialinę kompetenciją tampa svarbiausiu šeimos partneriu, o tam tikrai atvejais – net ir pagrindiniu ugdytoju. Dėl šios priežasties ir kalbama apie efektyvų bei sėkmingą tėvų bei darželio bendradarbiavimą, jo svarbą ir aktualumą. Mūsų tyrimo duomenys atskleidė, kad 36,7% pedagogų ir 36,9% tėvų mano, jog didžiausią įtaką vaikų socialinės kompetencijos ugdymui turi šeima. Taip pat 36,7% pedagogų teigė, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogai turi tokią pat įtaką, ugdant vaikų socialinę kompetenciją, kaip ir šeima. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos *Gyvenimo įgūdžių programoje* (2004) pažymima, kad šeima – neatskiriama ugdymo institucijos bendruomenės dalis. Šeima vis aktyviau dalyvauja ugdymo procese bendraudama ir bendradarbiaudama su pedagogais. Toks bendradarbiavimas būtinas ir socialinės kompetencijos ugdymo srityje.

I. Leliūgienės ir G. Simavičiūtės (2010) atlikto tyrimo duomenys rodo, kad, tėvų (70,7%) manymu, tėvų bendradarbiavimas su ugdymo įstaiga daugeliu atvejų lemia sėkmingą išskylančių problemų sprendimą bei lemia vaikų sėkmingą socializaciją. Mūsų tyrimas parodė, kad nuomonei apie tai, kad šeima turi didžiausią įtaką skatinant vaikų socialinės kompetencijos raidą, pritarė 51% tyrime dalyvavusių pedagogų, tuo tarpu, kad patys tėvai taip pat yra bendradarbiavimo subjektai ir turi didžiausią įtaką skatinant vaikų socialinės kompetencijos raidą ir yra svarbiausia ugdytoja, tvirtino 51,8% šios tiriamųjų grupės respondentų. O. P. Herrell (2011) teigia, kad vaikas, augdamas šeimoje, perima tėvų gyvenimo būdą, tačiau ne kiekvienoje šeimoje vaikas gauna pakankamai žinių socialinėje srityje. Tuomet į pagalbą turi ateiti ikimokyklinė ugdymo įstaiga. Tyrime dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo pedagogų atsakymai parodė, kad 78,4% pedagogų laikosi požiūrio, jog ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko socialinės kompetencijos ugdymą šeimoje. Šeimos įtraukimas į ugdymo įstaigos veiklą yra galinga priemonė siekiant keistis ir formuoti visuomenei. Todėl tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas sudaro sąlygas potencialiam šeimos vaidmens stiprinimui (Keyes, 2012). Atlikus empirinį tyrimą išsiaiškinta, kad tėvams bendradarbiavimas su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais yra svarbus, nes tėvai gali daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą, o pedagogai mano, kad šeimos ir darželio bendradarbiavimas padeda harmoningai ugdyti vaiką.

Y. Radesky (2015) nurodo vaikams būtinų socialinių struktūrų darinius, kurie liudija apie jų socialinę kompetenciją ir yra reikšmingi ugdymui, orientuotam į vaiko pasiekimus socializacijoje, tai: socialinis jautrumas; pakantumas ir tolerancija; gebėjimas bendrauti bei susitarti. Šio tyrimo duomenys atskleidė, kad 81,8% apklaustų ikimokyklinio ugdymo pedagogų mano, kad svarbiausia socialinio gyvenimo sritis, kurią reikia ugdyti yra santykiai su suaugusiais, tuo tarpu vos daugiau nei pusė tėvų mano, kad šią sritį labai svarbu ugdyti. 81,5% apklaustų tėvų mano, kad labai svarbu ugdyti emocijų suvokimą ir raišką, taip pat savireguliaciją ir savikontrolę, tuo tarpu pusė pedagogų mano, kad labai svarbu ugdyti šias sritis. 63% pedagogų ir tėvų mano, kad labai svarbu ugdyti santykių su bendraamžiais sritį. Pusė respondentų galvoja, kad labai svarbu ugdyti iniciatyvumą, atkaklumą ir gebėjimą spręsti problemas. S. Burnso (2000) teigimu, vaiko, jo vertybių perdavimas įmanomas tik ugdymo plačiaja prasme procese, labai svarbu, kad ikimokykliniame amžiuje vaiko socialinės kompetencijos bei vertybinių nuostatų formavimosi pagrindinės sąlygos būtų pedagogų ir tėvų bendravimas.

S. Burns (2000) teigia, kad dažnai pedagogai tiki šeimos partneryste bei pripažįsta jų požiūri, tačiau jiems būna sunku rasti tinkamą būdą kaip įtraukti šeimą į bendradarbiavimą. Humanistinė ugdymo teorija (A. Maslow, G. Olportas C. Rogersas ir kt.) apibrėžia ugdymo procesą paremtą partnerystės aspektais, demokratiniu stiliumi ugdymo procese, žmogiškaisiais santykiais. Mūsų tyrimo metu išsiaiškinta, kad abi respondentų grupės pritaria (visiškai sutinka – 15,7% pedagogų ir 19,6% tėvų bei sutinka – 51% pedagogų ir 42,9% tėvų), kad tėvai dažnai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje, tačiau nei pedagogai nei tėvai nesutinka, jog pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą, apklaustieji nesutinka, kad pedagogams trūksta žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus. Tačiau daugelis pedagogų galvoja, kad tėvai mano, jog ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis tik auklėtojos. Apklausti tėvai su tuo nesutinka. O. Monkevičienė ir V. S. Glebuviene (2011) teigia, kad šeima patiki vaiką ugdymo įstaigai ir nuo tos akimirkos, kai paliekamas vaikas pedagogo globai, jis atsako už viską kas vyksta grupėje. Pedagogui svarbu neskubėti daryti neigiamų vaiko ar šeimos vertinimų. Pedagogas turi gerai jausti situaciją ir, reikalui esant, imtis iniciatyvos. S. Burvytė (2014) nurodo, kad kas antro ikimokyklinio amžiaus vaiko tėvas su ugdymo institucija bendrauja tik epizodiškai. Nuosekliai su bendrauja tik kas ketvirto vaiko tėvai. Į ugdymo instituciją esant reikalui užsukama tik iš kas penktos ar šeštos šeimos, kurioje auga ikimokyklinio amžiaus vaikai. Pragmatizmo ugdymo teorija (W. Džeimsas, Dž. Diuji ir kt.) skatina ieškoti tokių procesų ir veikti tokiais būdais, kurie išlaisvintų ugdytinio veiklumą, padarytų žmonių gyvenimą kiek įmanoma geresniu (Bitinas, 2013). B. Steh ir J. Kalin (2011) nurodo, kad tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą(si) turi įtakos ir vaikų ateities perspektyvai, psichinei vaikų sveikatai, besiformuojantiems socialiniams

santykiams su aplinkiniais. Vaikai turi jausti abiejų ugdytojų, t.y. pedagogų ir tėvų paramą, siekiant sėkmingai akademiškai, fiziškai ir emociškai vystytis.

IŠVADOS

1. Teorinė analizė atskleidė, kad socialinė kompetenciją apibūdinama kaip vaikų tam tikras savirealizacijos sugebėjimas prisitaikyti prie kintančios aplinkos. Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinei kompetencijai didelę reikšmę turi ugdymas bei efektyvus ugdymo priemonių bei metodų taikymas pasiekiant pilnutinės socialinės kompetencijos. Vaiko ugdymosi pasiekimų sričių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi, jo vertybių formavimąsi. Vaikų pasiekimus, ugdant jų socialinę kompetenciją, galime atskleisti per jų veiksmų savikontrolę, mokymąsi pagal taisykles, per bendravimo procesą, plėtojamus ryšius, per vaikų poreikių skatinimą. Bendradarbiavimo tarp pedagogų ir tėvų esmę sudaro nuoseklus dalyvių įsitraukimas į tarpusavio sąveiką. Bendradarbiavimas yra labai svarbus, kadangi tai vienas iš svarbių ugdymo įstaigos ir tėvų prioritetų, kuris skatina sėkmingą vaiko socialinės kompetencijos ugdymo procesą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir šeimoje, kuriose privalo vyrėti bendri siekiai ir tikslai.

2. Pedagogų nuomonės apie ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes bendradarbiaujant su vaikų tėvais tyrimas atskleidė, kad dauguma pedagogų mano, jog socialinė kompetencija – tai gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti. Ugdant vaikų socialinę kompetenciją didžiausią įtaką, pedagogų manymu, turi šeima ir ikimokyklinio ugdymo pedagogai. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų mano, kad svarbiausia socialinio gyvenimo sritis, kurią reikia ugdyti yra santykiai su suaugusiais bei santykiai su bendraamžiais. Pedagogų nurodytos problemos, su kuriomis jie susiduria ugdydami vaikų socialinę kompetenciją yra vaikų nemokėjimas dalintis ir nemokėjimas išklaudyti kitų, vaikų nepasitikėjimas savimi, nemokėjimas palaikyti draugiškus santykius, nemokėjimas atsiprašyti ir paprašyti pagalbos. Pedagogai nurodė retai susiduriantys su vaikų agresijos reiškimu. Pagrindinės, pedagogų manymu, priežastys, neleidžiančios skirti pakankamai dėmesio vaikų socialinės kompetencijos ugdymui yra socialinių įgūdžių stoka šeimoje. Ugdydami vaikų socialinę kompetenciją pedagogai naudoja įvairius žaidimus, piešimo veiklas, skaito vaikišką literatūrą ir ją aptaria. Pedagogai teigė, kad šeima turi didžiausią įtaką skatinant vaikų socialinės kompetencijos raidą ir yra svarbiausia ugdytoja, ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko socialinės kompetencijos ugdymą šeimoje. Pagrindine problema socialinės kompetencijos ugdyme bendradarbiaujant su vaikų tėvais, pedagogai nurodė tėvų neturėjimą laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veiklose. Pedagogai mano, kad galimybės gerinti vaikų socialinės kompetencijos ugdymą sietinos su pedagoginės veiklos tobulinimu, skiriant daugiau laiko ir dėmesio bendradarbiavimui su vaikų tėvais, globėjais, taip pat – su socialiniais partneriais; dažnesniu ir tikslingesniu lavinamųjų, loginių žaidimų daželyje ir namuose taikymu; dažnesniu dalinimusi gerąją patirtimi su šeima, kolegomis.

3. Tėvų nuomonės apie vaikų socialinės kompetencijos ugdymą bendradarbiaujant su ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogais tyrimas atskleidė, kad socialinė kompetencija – tai gebėjimas veiksmingai susidoroti su gyvenimo poreikiais ir problemomis. Tėvų manymu, ugdant vaikų socialinę kompetenciją didžiausią įtaką turi šeima ir bendraamžiai. Tyrime dalyvavę tėvai mano, kad labai svarbu ugdyti emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją ir savikontrolę, santykių su bendraamžiais sritį. Tėvai nurodė, kad dažniausiai susiduria su vaikų nemokėjimu išklaudyti kitą. Retai susiduria su vaikų nemokėjimu palaikyti draugiškus santykius, agresijos reiškimu, necenzūrinių žodžių vartojimu, su vaikų nemokėjimu atsiprašyti. Tėvai pagrindine priežastimi, neleidžiančia skirti pakankamai dėmesio vaikų socialinės kompetencijos ugdymui, nurodė laiko stoką. Tėvai pritarė teiginiui, kad pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaikų socialinę kompetenciją ir, kad ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko socialinės kompetencijos ugdymą šeimoje. Savo įsitraukimo į vaikų socialinės kompetencijos ugdymą dažniausią būdą tėvai nurodė konsultacijas su pedagogais socialinės kompetencijos ugdymo klausimais. Vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybes tėvai išskyrė tokias, kaip: pedagogų ir pačių tėvų pagalba vaikui suprasti apie gyvenimo, bendravimo sunkumus ir jų sprendimo būdus; specialistų paskaitos pedagogams, vaikams, tėvams.

REKOMENDACIJOS

Tyrimas atskleidė tobulinimo prielaidas, kurių neišnaudoja ikimokyklinių įstaigų pedagogai ir tėvai organizuodami ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimą. Todėl rekomenduotina pedagogams:

1. keisti požiūrį į tėvus, kaip į bendradarbiavimą slopinantį faktorių, stengtis juos vertinti pozityviai;
2. šeimą vertinti, kaip į galimybių šaltinį, vertinant tėvus kaip lygiaverčius ugdymo partnerius;
3. pasitikėti tėvais, skatinant ir įtraukiant juos į ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymo procesą, suteikiant jiems galimybių dalyvauti sprendimų priėmimo;
4. organizuoti konstruktyvų tėvų švietimą, kad tai padėtų tėvams tapti kompetentingais socialinės kompetencijos ugdymo žinovais,
5. mokyti ir mokytis vadovautis nuostata, kad ikimokyklinių įstaigų pedagogai ir vaikų tėvai yra lygiaverčiai partneriai;
6. siekti vengti nesusipratimų tarp skirtingus interesus turinčių suaugusių žmonių grupių, o iškilusius – racionaliai ir kompetentingai spręsti;
7. siekti šeimos tradicijų bei vertybių ir įstaigos vertybių suderinimo per pokalbius, konsultacijas, bendrus renginius ir veiklas.

Tėvams:

1. aktyviau ir dažniau bendradarbiauti su ikimokyklinės institucijos pedagogine bendruomene panaudojant ir siūlant priimtinas bendradarbiavimo formas;
2. siekti šeimos tradicijų bei vertybių ir įstaigos vertybių suderinimo per pokalbius, konsultacijas, bendrus renginius ir veiklas;
3. pagal galimybes įsitraukti į ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymo procesą, dalyvauti sprendimų priėmimo;
4. pasitikėti pedagogais, priimti jų siūlomas veiklas, bendradarbiavimo formas;
5. vaikų socialinės kompetencijos ugdymui namuose pasitelkti lavinamuosius bei loginius žaidimus.

LITERATŪRA

1. Aamond S. 2005. Is empathy hardwired in the brain or do we learn it through experience? [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://bigthink.com/the-secrets-of-self-control/how-to-improve-childrens-social-skills>>
2. Aramavičiūtė V., Jasiūnaitė P. 2011. Žaidimas kaip vaiko socializacijos veiksnys ikimokykliniame amžiuje. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zurnalai.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/article/view/2980/2125>>
3. Bandy T., Moore A. 2011. What works for promoting and enhancing positive social skills: lessons from experimental evaluations of programs and interventions. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 4 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2011/03/child_trends_2011_03_02_RB_WWSocialSkills.pdf>
4. Berns R. M. 2009. Vaiko socializacija: šeima, mokykla, visuomenė. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
5. Birgelytė A., Daulenskienė A. ir kt. 2012. Kompetencijų ugdymas. Metodinė knyga mokytojui. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/wp-content/uploads/2012/03/Finalinis-leidinio-variantas.pdf>>
6. Bitinas B. 2013. Rinktiniai edukologiniai raštai. I tomas. Vilnius: Edukologija.
7. Bitinas B. 2006. Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Vilnius: Kronta.
8. Bowden W. 2015. Smartphones bad for children's social skills? Razorback Reporter , news for the University of Arkansas and beyond. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://razorbackreporter.uark.edu/2013/12/smartphones-bad-for-childrens-social-skills/>>
9. Braslauskienė ir kt. 2016. Darželio misija – vaiko sveikata ir gerovė. Mokslinė – praktinė konferencija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
10. Breidokienė R., Ignatovičienė S. 2015. Pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymas metodinės rekomendacijos. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sppd.lt/media/mce_filebrowser/2015/02/18/Pozityvios_tevystes_igudziu_ugdymo_metodines_rekomendacijos.pdf>
11. Briers S. 2011. Laimingos vaikystės psichologija. Vilnius: Tyto alba.
12. Bulotaitė L. ir kt. 2002. Asmenybės ir bendravimo psichologija. Vilnius: Tyto alba.
13. Burns S. 2000. Values and Visions: Values Education in a Pluralist Society. Education, Culture and Values. Vol. 3. London and New York: Farmer Press. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m.

rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://gec2019.com/wp-content/uploads/2019/05/White-Paper-Book_.pdf>

14. Burvytė S. 2014. Apie kokybišką pedagogo sąveiką su vaiko tėvais. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/apiekokybiska-pedagogo-saveika-su-vaiko-tevais/17553>>

15. Bužauskaitė E. 2011. Bendradarbiavimas su tėvais: kaip juos įraukti į ugdymo procesą darželyje. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.pavilnioziogelis.lt/index.php/straipsniai/108-bendravimas.html>>

16. Cavell S. 2013. Rethinking democracy and education. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/publication/274238156_Rethinking_democracy_and_education_with_St Stanley_Cavell>

17. Cleveland G., Corter C., Pelletier J. et. 2006. A Review of the State of the Field of Early Childhood Learning and Development in Child Care, Kindergarten and Family Support Programs. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/profile/Gordon_Cleveland/publication/242469737_a_review_of_the_state_of_the_field_of_early_childhood_learning_and_development_in_child_care_kindergarten_and_family_support_programs/links/0c96052e72f03dd8f4000000.pdf>

18. Cole R. W. 2008. Educating Everybody's Children: Diverse Teaching Strategies for Diverse Learners, Revised and Expanded 2nd Edition. Association for Supervision & Curriculum Development.

19. Dapkienė S. 2006. Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai. Šiauliai: UAB „Litera“.

20. Dodge T. D., Colker J. L., Heroman C. 2007. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.

21. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO). 2008. ataskaita. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tarptautinis-bendradarbiavimas-ir-es/tarptautines-organizacijos/ebpo>>

22. Epstein J. 2007. National Science Foundation. Science, Technology, and Society Program, 7. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0963662516649803>>

23. Fox L., Lentini R. H., 2006. You got it (teaching social and emotional skills). Young children on the web [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. gegužės 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://challengingbehavior.fmhi.usf.edu/do/resources/documents/yc_article_11_2006.pdf>

24. Gerčienė-Leonienė A., Ragauskienė I. ir kt. 2011. Ikimokyklinukų kompetencijų ugdymas. [interaktyvus], [žiūrėta 2016 m. gegužės 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/ikimokyklinuku-kompetenciju-ugdymas/11119>>
25. Glebuviene V. S., Jonilienė M, Monkevičienė O. ir kt. 2011. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymas: programos ir vaiko gyvenimo organizavimas. *Pedagogika*, Nr. 95, p. 167-173.
26. Grobler B. 2007. Collaboration and communication as effective strategies for parent involvement in public schools. *Educational Research and Review* Vol. 2 (7), pp. 176-185. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.academicjournals.org/ERR>>
27. Herrell O. P. 2011. Parental involvement: parent perceptions and teacher perceptions. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://udini.proquest.com/view/parental-involvement-parent-pqid:2395768031/>>
28. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. 2014. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 17 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf>
29. Švietimo problemos analizė. Ikimokyklinio ugdymo kokybė. 2012. Nr. 13 (77). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2012/12/Ikimokyklinio-ugdymo-kokybe-2012-rugs%20C4%97jis.pdf>>
30. Jonynienė J. 2007. Tėvystės įgūdžių lavinimo programų efektyvumo veiksnių apžvalga. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.psyjournal.vdu.lt/uploads/Main/2010_5%20EffectivenessofParentingSkillsTraining.pdf>
31. Jonutytė I., Budreikaitė A. 2004. Tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2005/76/jorutyte_budreikaite.pdf>
32. Jovaiša L. 2007. Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius: Gimtasis žodis.
33. Juodaitytė A., Karzinauskienė R. 2007. Kokybės vadybos principų raiška mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo procesuose Mokytojų ugdymas. 2007. Nr. 9, p. 24-41.
34. Juodaitytė A. 2002. Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius: Petro Ofsetas.
35. Keyes C. R. 2012. Parent-Teacher Partnerships: A Theoretical Approach for Teachers. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ecap.crc.illinois.edu/pubs/katzsym/keyes.html>>
36. Kelly A. V. 2009. The Curriculum: Theory and Practice. Thousand Oaks, California: SAGE Publications. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 25 d.]. Prieiga per internetą:

<https://trove.nla.gov.au/work/11462900?q&sort=holdings+desc&_=1572271562888&versionId=254520066>

37. Klaipėdos universiteto studentų savarankiškų rašto ir meno darbų bendrųjų reikalavimų aprašas (KU Senato 2010 m. balandžio 09 d. Nutarimas Nr. 11-56). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 7 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.ku.lt/smf/wp-content/uploads/sites/6/2016/05/Nauji-reikalavimaidarbams.pdf>>

38. Kontautienė R. 2006. Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje. Studijų knyga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

39. Kovienė S. ir kt. 2017. Tėvų švietimas ikimokyklinėse ugdymo įstaigose: lūkesčiai ir realybė. Andragogika, 1 (8) p. 144 – 158.

40. Kuginytė-Arlauskienė I. 2011. Žaidimų svarba vaiko ugdyme. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/zaidimu-svarba-vaiko-ugdyme/728>>

41. Kvėdėrienė R. ir kt. 2010. Mokyklą visiems kuriame šiandien. Vilnius: Presvika.

42. Kvieskienė G. 2005. Pozityvioji socializacija. Vilnius: VPU leidykla.

43. Lekavičienė R. 2001. Socialinės kompetencijos psichologiniai kriterijai ir vertinimas. Monografija. Kaunas: VDU leidykla.

44. Leliūgienė I., Simanavičiūtė G. 2010. Pedagoginis tėvų švietimas kaip sėkmingos vaikų socializacijos prielaida. Socialinis darbas 2010 m. Nr. 9(1). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/825/13_leviugiene_simanaviciute.pdf>

45. Lemežytė I. 2012. Ikimokyklinio ugdymo švietimo sistema, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paskirtis. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/ikimokyklinio-ugdymosvietimo-sistema-ikimokyklinio-ir-priesmokyklinio-ugdymo-paskirtis/4856>>

46. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. 2012. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lietuva2030.lt/old/images/stories/straipsniam/strategija.pdf>>

47. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2009. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo ataskaita. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/pdf/1467_jt_vaiko-teisiu_igyvendinimo->>

48. Lock J. ir kt. 2013. Designing learning to engage students in the global classroom. Technology, Pedagogy and Education.

49. LR švietimo ir mokslo ministerija. Gyvenimo įgūdžių programa, 2004. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/gyvenimo-igudziu-programa/Gyvenimo_igudziu_ugdymo_programa.pdf>
50. LR Švietimo ir mokslo ministerija. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2014. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/tevams_ugdymo_planai/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf>
51. LR Švietimo ir mokslo ministerija. Jūsų vaikai – ikimokyklinukas. 2015. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 17 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.smm.lt/uploads/documents/Leidynys/ikimokyklinukas1.pdf>>
52. Monkevičienė O. 2007. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kaitos tendencijos. *Pedagogika*. T. 91, p. 89-97.
53. Monkevičienė O. 2004. Socialinė kompetencija. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas: metodinės rekomendacijos. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/tevams_ugdymo_planai/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf>
54. Monkevičienė O., Glebuviienė V. S. ir kt. 2011. Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/files/Metodinis%20leidinys%20priesmokyklinio%20ugdymo%20pedagogams.pdf>>
55. Montingaitė L. 2011. Bendravimo psichologija. Vilnius: Technika.
56. Neifachas S. 2006. Pedagoginio vadovavimo kompetencija. Vilnius: UAB Ciklonas.
57. Pakėnienė D. ir kt. 2005. Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkmingos socializacijos prielaida. Šiauliai: Lucilijus.
58. LR ŠMM. Pavyzdinis auklėtojo pareigybės aprašymas. 2005. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pedocs.de/volltexte/2012/6062/pdf/cepsj_2011_4_Steh_Kalin_Building_partner_cooperation_D_A.pdf>
59. Projektas „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“ (II etapas) Nr. VP1–2.2-ŠMM-02-V-01–009. 2009. Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą. Ugdymo plėtotės centras. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/projektai/pkt/rezultatai/vadovumokymai/Modulis_Tevu_isitraukimas_i_mokiniu_ugdyma.ppt#317,1,Ugdymo_plėtotes_centras> Projektas „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“ (II etapas) Nr. VP1–2.2-ŠMM-02-V-01–009.

Projektas yra finansuojamas Europos socialinio fondo ir LR biudžeto lėšomis Tėvų į(si)traukimas į mokinių ugdymą>

60. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. 2014. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <[https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa\(3\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa(3).pdf)>

61. Quality Matters in Early Childhood Education and Care, 2012. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/education/school/50165861.pdf>>

62. Radesky Y. S., Schumacher J. Ir kt. 2015. Mobile and Interactive Media Use by Young Children: The Good, the Bad, and the Unknown. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://pediatrics.aappublications.org/content/135/1/1>>

63. Ragauskienė I., Baltakienė J. ir kt. 2011. Ikimokyklinukų kompetencijų ugdymas. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/ikimokyklinukukompetenciju-ugdymas/11119>>

64. Rodgers B. 2011. The identification and prevalence of specific reading. British Journal of Educational Psychology. Nr. 3 (p. 369–373).

65. Ruškus J., Žvirdauskas D. ir kt. 2012. Ikimokyklinis, priešmokyklinis ugdymas Lietuvoje. Būklės ir galimybių tyrimas. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/failai/Ikimokyklinis_priesmokyklinis_ugdymas_Lietuvoje_mokslo_%20studija.pdf>

66. Shapiro L. E., 2004. 101 ways to teach social skills, a ready-to-use reproducible activity book [interaktyvus], [žiūrėta 2016 m. birželio 29 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.socialskillscentral.com/free/101_Ways_Teach_Children_Social_Skills.pdf>

67. Spray C., Jowett B. 2012. Relationship building during the initial phase of social work intervention with child clients in a rural area. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.scielo.org.za/pdf/sw/v52n2/08.pdf>>

68. Steh B., Kalin J. 2011. Building partner cooperation between teachers and parents. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pedocs.de/volltexte/2012/6062/pdf/cepsj_2011_4_Steh_Kalin_Building_partner_cooperation_D_A.pdf>

69. Stiprių santykių tarp tėvų ir vaiko kūrimo vadovas: teigiamas, vaiko teisių nuostatomis pagrįstas požiūris. 2012. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pozityvitevyste.lt/_sites/pozityvitevyste/media/Pagal_menu/Tevams/Rekomenduoja

me_paskaityti/knyga%20stipriu%20santykiu%20tarp%20tevu%20ir%20vaiko%20kurimo%20vadovas.pdf>

70. Šiaudinis A. 2011. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos auklėtojo pareigos ir atsakomybė. I dalis. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/ikimokyklines-ugdymoistaigos-aukletejo-pareigos-ir-atsakomybe-i-dalis/10031>>

71. Trakšėlys K. 2010. Tėvų įtraukimas į aplinkos pedagogizavimą taikant andragogines sistemas. Socialinių mokslų studijos. 4 (8), p. 57-68.

72. Valantinas A. 2015. Kaip bendradarbiauti su tėvais ir kitais ugdytojais siekiant vaiko ugdymosi pažangos. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf>>

73. Valantinas A., Čiuladienė G. 2012. Tėvų įsitraukimas į vaikų ugdymą: ar tai problema Lietuvos mokyklose? Socialinis darbas / Social work, 11 (2), 401–410.

74. Valantinas V. 2014. Kodėl tėvai ir pedagogai nesusikalba: bendradarbiavimą stabdančių veiksmų apžvalga. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/kodel-tevai-ir-pedagogainesusikalba-bendradarbiavima-stabdanciu-veiksniu-apzvalga/16900>>

75. Vosylienė E. 2009. Socioedukacinis darbas su vaiku. Mokomoji knyga. Vilnius: Baltos lankos.

76. Westergard E. 2013. Teacher Competencies and Parental Cooperation. International Journal about Parents in Education, Vol. 7, No. 2. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. liepos 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ernape.net/ejournal/index.php/IJPE/article/viewFile/270/194>>

77. Zaclona Z. 2011. Mokytojų ir tėvų lūkesčių dermė – efektyvaus bendradarbiavimo pagrindas pirminiame pradinio ugdymo etape. Mokytojų ugdymas, Nr. 17 (2), p. 10 – 24.

78. Židžiūnaitė V. 2011. Baigiamojo darbo rengimo metodologija. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija.

79. Žukauskienė R. 2007. Raidos psichologija. Vilnius: Margi raštai.

80. Žvirdauskas D. ir kt. 2012. Ikimokyklinis, priešmokyklinis ugdymas Lietuvoje. Būklės ir galimybių tyrimas [elektroninis išteklius]: mokslo studija / Vytauto Didžiojo universitetas. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://vddb.laba.lt/obj/LT-eLABa-0001:B.03~2012~ISBN_978-9955-12-770-3>

PRIEDAI

ANKETA PEDAGOGAMS

Gerbiamas Respondente, esu Klaipėdos universiteto Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo magistrantūros studijų programos studentė Šarūnė Dargienė. Atlieku tyrimą, magistro baigiamojo darbo tema „Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymas: pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aspektas“, siekdama įvertinti ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinę kompetenciją bei atskleisti tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo ypatumus ją ugdant. Jūsų nuoširdūs ir sąžiningi atsakymai mums labai svarbūs, kadangi tik vadovaujantis Jūsų nuomone ir vertinimais, galima išsiaiškinti minėtus aspektus, analizuojama darbo tema. Anketa yra anoniminė, todėl tikiuosi, kad Jūsų atsakymai padės gauti teisingus ir objektyvius tyrimo rezultatus. Jums tinkantį atsakymo variantą prašome pažymėti simboliu **X** arba įrašykite tinkamiausią variantą.

Dėkoju ir linkiu sėkmės.

1. Jūsų amžius.

- 18-30 m.
- 31-45 m.
- 46-50 m.
- 50 ir daugiau

2. Jūsų pedagoginė darbo patirtis:

- 1-5 m.
- 6-10 m.
- 11-15 m.
- 16-20 m.
- Kita (įrašykite).....

3. Jūsų kvalifikacinė kategorija?

- Mokytoja
- Vyr. mokytoja
- Mokytoja metodininkė
- Mokytoja ekspertė

4. Kaip Jūs suprantate socialinę kompetenciją? (pažymėkite iki 3 Jums labiausiai tinkančių atsakymų).

- Gebėjimas pritapti visuomenėje;

- Gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti;
- Gebėjimas veiksmingai susidoroti su gyvenimo poreikiais ir problemomis;
- Gebėjimas suvaldyti stresą;
- Gebėjimas spręsti konfliktus;
- Gebėjimas prisiimti atsakomybę;
- Savęs pažinimas;
- Gebėjimas padėti kitiems;
- Pasitikėjimas savimi;
- Kita (įrašykite).....

5. Kas, Jūsų manymu, turi įtakos ugdant vaikų socialinę kompetenciją? (pasirinkite iki 3 atsakymų variantų).

- Šeima
- Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogai
- Bendraamžiai
- Bažnyčia
- Visuomeninės komunikacijos priemonės
- Kita (įrašykite).....

6. Įvertinkite, kaip labai svarbu, Jūsų manymu, ugdyti žemiau pateiktas vaiko socialinio gyvenimo sritis? (Jums tinkamą atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje pažymėkite X).

Socialinio gyvenimo sritis	Labai svarbu	Svarbu	Nelabai svarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Santykiai su bendraamžiais					
Santykiai su suaugusiais					
Emocijų suvokimas ir raiška					
Savireguliacija ir savikontrolė					
Savivoka ir savigarba					
Iniciatyvumas ir atkaklumas					
Problemų sprendimas					
Kita (įrašykite).....					

7. Kaip dažnai susiduriate su žemiau pateikiamomis vaikų socialinės kompetencijos ugdymo problemomis? (Jums tinkamą atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje pažymėkite X).

Socialinės kompetencijos ugdymo problema	Dažnai	Retai	Niekada

Nemokėjimas paprašyti pagalbos			
Nemokėjimas atsiprašyti			
Nemokėjimas išklaudyti kitą			
Nemokėjimas palaikyti draugiškus santykius			
Nepasitikėjimas savimi			
Nemokėjimas dirbti komandoje			
Necenzūrinių žodžių vartojimas			
Neadekvatus elgesys			
Kitų vaikų įžeidinėjimas			
Nemokėjimas dalintis			
Dažnai keliami konfliktai			
Agresijos reiškimas			
Kita (įrašykite).....			

8. Kokios, Jūsų manymu, yra pagrindinės priežastys, neleidžiančios Jums skirti pakankamai dėmesio vaikų socialinės kompetencijos ugdymui?

- Trūksta laiko;
- Trūksta žinių apie socialinės kompetencijos ugdymą;
- Vaiko socialinių įgūdžių stoka šeimoje;
- Manau, kad skiriu pakankamai dėmesio;
- Kita (įrašykite).....

9. Kokius ugdymo būdus ir kaip dažnai naudojate ugdydami vaikų socialinę kompetenciją? (Jums tinkamą atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje pažymėkite X).

Socialinių įgūdžių ugdymo būdai	Dažnai	Retai	Niekada
Įvairūs žaidimai			
Dainavimas			
Šokis			
Sportas			
Vaikiškos literatūros skaitymas ir aptarimas			
Piešimas			
Informacinių komunikacinių technologijų taikymas			
Išvykos			
Kita (įrašykite).....			

10. Nurodykite savo sutikimą su žemiau pateiktais teiginiais apie pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo svarbą ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus (Jums tinkamą atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje pažymėkite X).

Teiginiais	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Šeima turi didžiausią įtaką ugdant vaikų socialinę kompetenciją ir yra svarbiausia ugdytoja					
Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko socialinės kompetencijos ugdymą šeimoje					
Tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojomis norėdami skatinti vaikų socialinį ugdymą					
Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaikų socialinę kompetenciją					

11. Kaip Jūs įtraukiate tėvus į vaikų socialinių įgūdžių ugdymą? (pažymėkite iki 3 Jums labiausiai tinkančių atsakymų).

- Konsultuojate tėvus socialinių įgūdžių ugdymo klausimais.
- Organizuojate bendras tėvų ir pedagogų išvykas, keliones.
- Įtraukiate tėvus į ugdymo procesą panaudojant jų profesinę veiklą.
- Kviečiate tėvus pabūti su vaikais grupėje.
- Organizuojate bendras tėvų ir vaikų šventes.
- Kviečiate specialistus į susitikimą su tėvais.
- Kita (įrašykite)

12. Nurodykite savo sutikimą su žemiau pateiktomis pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo eigoje išskylančiomis problemomis (Jums tinkamą atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje pažymėkite X).

Bendradarbiavimo problemos	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Negatyvus tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus					
Tėvai nemano, kad bendradarbiavimas su ugdymo institucijos pedagogais yra svarbus ir reikšmingas					

Tēvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje					
Tėvai mano, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis pedagogas, o ne tėvai					
Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą					
Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus					
Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje					
Kita (įrašykite).....					

13. Kokios, Jūsų manymu, yra vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybės, bendradarbiaujant pedagogams ir tėvams nėra pakankamai išnaudojamos?

.....
.....

Dėkoju už atsakymus.

Šarūnė Dargienė

ANKETA TĖVAMS

Gerbiamas Respondente, esu Klaipėdos universiteto Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo magistrantūros studijų programos studentė Šarūnė Dargienė. Atlieku tyrimą, magistro baigiamojo darbo tema „Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymas: pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo aspektas“, siekdama įvertinti ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinę kompetenciją bei atskleisti tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo ypatumus ją ugdant. Jūsų nuoširdūs ir sąžiningi atsakymai mums labai svarbūs, kadangi tik vadovaujantis Jūsų nuomone ir vertinimais, galima išsiaiškinti minėtus aspektus, analizuojama darbo tema. Anketa yra anoniminė, todėl tikiuosi, kad Jūsų atsakymai padės gauti teisingus ir objektyvius tyrimo rezultatus. Jums tinkantį atsakymo variantą prašome pažymėti simboliu **X** arba įrašykite tinkamiausią variantą.

Dėkoju ir linkiu sėkmės.

1. Jūsų amžius:

- 20-25 m.
- 26-30 m.
- 31-40 m.
- Kita (įrašykite).....

2. Jūsų išsilavinimas:

- Pagrindinis
- Vidurinis
- Aukštasis
- Kita (įrašykite).....

3. Kaip Jūs suprantate socialinę kompetenciją? (pažymėkite iki 3 Jums labiausiai tinkančių atsakymų).

- Gebėjimas pritapti visuomenėje;
- Gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti;
- Gebėjimas veiksmingai susidoroti su gyvenimo poreikiais ir problemomis;
- Gebėjimas suvaldyti stresą;
- Gebėjimas spręsti konfliktus;
- Gebėjimas prisiimti atsakomybę;
- Savęs pažinimas;
- Gebėjimas padėti kitiems;
- Pasitikėjimas savimi;
- Kita (įrašykite).....

4. Kas, Jūsų manymu, turi įtakos ugdant vaikų socialinę kompetenciją? (pasirinkite iki 3 atsakymų variantų).

- Šeima
- Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogai
- Bendraamžiai
- Bažnyčia
- Visuomeninės komunikacijos priemonės
- Kita (įrašykite).....

5. Įvertinkite, kaip labai svarbu, Jūsų manymu, ugdyti žemiau pateiktas vaiko socialinio gyvenimo sritis? (Jums tinkamą atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje pažymėkite X).

Socialinio gyvenimo sritis	Labai svarbu	Svarbu	Nelabai svarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Santykiai su bendraamžiais					
Santykiai su suaugusiais					
Emocijų suvokimas ir raiška					
Savireguliacija ir savikontrolė					
Savivoka ir savigarba					
Iniciatyvumas ir atkaklumas					
Problemų sprendimas					
Kita (įrašykite).....					

6. Kaip dažnai susiduriate su žemiau pateikiamomis vaikų socialinės kompetencijos ugdymo problemomis? (Jums tinkamą atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje pažymėkite X).

Socialinės kompetencijos ugdymo problema	Dažnai	Retai	Niekada
Nemokėjimas paprašyti pagalbos			
Nemokėjimas atsiprašyti			
Nemokėjimas išklaudyti kitą			
Nemokėjimas palaikyti draugiškus santykius			
Nepasitikėjimas savimi			
Nemokėjimas dirbti komandoje			
Necenzūrinių žodžių vartojimas			
Neadekvatus elgesys			
Kitų vaikų įžeidinėjimas			
Nemokėjimas dalintis			
Dažnai keliami konfliktai			

Agresijos reiškinys			
Kita (įrašykite).....			

7. Kokios, Jūsų manymu, yra pagrindinės priežastys, neleidžiančios Jums skirti pakankamai dėmesio vaikų socialinės kompetencijos ugdymui?
- Trūksta laiko;
 - Trūksta žinių apie socialinės kompetencijos ugdymą;
 - Manau, kad skiriu pakankamai dėmesio;
 - Kita (įrašykite).....

8. Nurodykite savo sutikimą su žemiau pateiktais teiginiais apie pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo svarbą ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus (Jums tinkamą atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje pažymėkite X).

Teiginiais	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Šeima turi didžiausią įtaką ugdant vaikų socialinę kompetenciją ir yra svarbiausia ugdytoja					
Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko socialinės kompetencijos ugdymą šeimoje					
Tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojomis norėdami skatinti vaikų socialinį ugdymą					
Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaikų socialinę kompetenciją					

9. Kaip Jūs bendradarbiaujate su ugdymo įstaiga? (Pažymėkite 1-3 atsakymus).

- Konsultuojatės su pedagogais socialinių įgūdžių ugdymo klausimais.
- Dalyvaujate bendrose tėvų ir pedagogų išvykose, kelionėse.
- Įsitraukiate į ugdymo procesą panaudodami savo profesinę veiklą.
- Pabūnate su vaikais grupėje.
- Dalyvaujate bendrose tėvų ir vaikų šventėse.
- Dalyvaujate susitikimuose su specialistais.
- Kita

(įrašykite)

.....

10. Nurodykite savo sutikimą su žemiau pateiktomis pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo eigoje išskylančiomis problemomis (Jums tinkamą atsakymo variantą kiekvienoje eilutėje pažymėkite X).

Bendradarbiavimo problemos	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Negatyvus pedagogų požiūris į tėvų norą bendradarbiauti					
Nemanau, kad bendradarbiavimas su ugdymo institucijos pedagogais yra svarbus ir reikšmingas					
Tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje					
Ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis pedagogas, o ne tėvai					
Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą					
Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje					
Kita (įrašykite).....					

11. Kokios, Jūsų manymu, yra vaikų socialinės kompetencijos ugdymo galimybės, bendradarbiaujant pedagogams ir tėvams nėra pakankamai išnaudojamos?

.....

Dėkoju už atsakymus.

Šarūnė Dargienė